

HUMANIST

UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND. NR. 3 MAART 1986

LOS NR.: f 2,50

HUMANIST

Uitgave Humanistisch Verbond,
verschijnt maandelijks.

Oudkerkhof 11, Utrecht
Postbus 114, 3500 AC Utrecht
Telefoon: 030-318145

41e jaargang,
maart 1986, nr. 3

REDAKTIE:

Hes van Huizen

VORMGEVING:

Hes van Huizen/Rik Tazelaar

MEDEWERKERS DIT NUMMER:

Bert Boelaars, Annette Fienig/
Theodor Holman/Tom Jansen/Jac van
de Leede/Koos Meinderts/Jac van
den Oort/Chris Pennarts/Martin
Simek/Rob Tielman/Chiel Ver-
duijn

REDAKTIEKOMMISSIE:

Henk Smit voorzitter/Mettha de
Nachtegaal/Jac de Leede/Wim
Jungman/Rina Spigt

ABONNEMENT/LIDMAATSCHAP

Een abonnement op de „Humanist“ kost
f 25,- per jaar.
De contributie voor het lidmaatschap van
het HV stelt u zelf vast. De minimumkontri-
butie is f 65,- per jaar, inclusief een abon-
nement op de „Humanist“. Mede-leden
hoeven geen contributie te betalen. Als
richtlijn voor de vaststelling van de bijdra-
gen houden veel leden een half procent van
hun inkomen aan. Voor leden met een bruto
inkomen beneden de f 18.000,- per jaar be-
draagt de minimumcontributie f 45,- per
jaar. Voor jongeren onder de 27 jaar be-
draagt de minimumcontributie f 30,- per
jaar. Gezinsleden en huisgenoten kunnen
zelfstandig lid worden voor f 15,- per jaar.
Men ontvangt dan geen „Humanist“.

Geef u op als lid van het Huma-
nistisch Verbond of neem een
abonnement op de „Humanist“.
Bel 030 - 31 81 45 of schrijf naar:
Postbus 114, 3500 AC Utrecht.
Wacht met betalen tot u een ak-
sept-girokaart ontvangt.

Tekening omslag: Tom Jansen

**HET VOLGENDE NUMMER VER-
SCHIJNT BEGIN APRIL 1986.
KOPIJ VOOR DIT NUMMER MOET UI-
TERLIJK BINNEN ZIJN OP 10
MAART.**

**DIT BLAD IS GEDRUKT BIJ
BROUWER OFFSET, UTRECHT**

„De Plantage“ is een gekombineerd verpleeg-
tehuis met momenteel 176 plaatsen voor so-
matisch zieken, jongere en oudere lichamelijk
gehandikapt en psycho-geriatrie bewo-
ners.

Tevens zijn er 7 plaatsen somatische dagbe-
handeling. Met dagbehandeling voor psycho-
geriatrie cliënten zal in 1986 worden aan-
gevangen. Het verpleegtehuis voltooit in 1987
vervangende nieuwbouw en verbouw, daar-
mee uitbreidend naar 210 plaatsen.

Het streekverpleegtehuis wil overgaan tot het aanstellen van twee geestelijk
verzorgers, te weten

EEN PASTOR (M/V) EEN HUMANISTISCH RAADSMAN/VROUW

Beide funktionarissen krijgen een aanstelling in het verpleegtehuis voor 16
uren per week. De funktionarissen ressorteren onder de medisch directeur.

De werkzaamheden zullen bestaan uit:

- het leveren van een bijdrage aan de geestelijke verzorging van patiënten
en hun familie;
- het meewerken aan opbouw en integratie van de geestelijke verzorging in
het verpleegtehuis;
- het organiseren en/of houden van kerkdiensten, respectievelijk bezin-
ningsbijeenkomsten;
- het verlenen van diensten in ethische en geestelijke problematiek, waar
het medisch en verplegend personeel en andere medewerkers, vanuit het
werk mee te maken kunnen hebben.

Gevraagd worden:

- van de pastor: een theologische opleiding, eventueel aangevuld met een
klinisch pastorale training;
- van de humanistisch raadsman/vrouw: een (bijna) voltwoide opleiding
aan het Humanistisch Opleidings Instituut;
- voor beiden geldt dat ervaring in een functie in de gezondheidszorg
gewenst is.

Rechtspositie en arbeidsvoorwaarden konform de CAO-ziekenhuiswezen.

De aanstelling geschiedt in overleg met de Raad van Kerken en het Huma-
nistisch Verbond. Bij de sollicitatieprocedure is een vertegenwoordiging uit
de diverse disciplines, de bewonersraad en de ondernemingsraad be-
trokken.

Nadere informatie over deze functies kan worden ingewonnen bij de heer J.
M. van IJzerloo, medisch directeur, telefoon 01810-12600.

Voor de functie van pastor kan ook contact worden opgenomen met pastoor J.
Smit, telefoon 01810-12142 en voor de humanistisch raadsman/vrouw met
mevrouw L. H. A. Viehoff, telefoon 030-318145.

Een functieomschrijving is op aanvraag beschikbaar.

Uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van een curriculum vitae, kunt u rich-
ten aan mevrouw C. E. H. van Es-Vastreë, personeelsfunktionaris van
Streekverpleegtehuis „De Plantage“, postbus 20, 3230 AA Brielle.

Stichting Socrates vraagt extra geld

De Humanistische Stichting Socrates heeft minister Deetman van Onderwijs per brief gevraagd additionele midde-
len aan de Open Universiteit toe te ken-
nen, waardoor de komende jaren zoge-
naamde „bijzondere kursussen“ ont-
wikkeld kunnen worden. Binnen het
huidige budget ziet de Open Universi-
teit namelijk geen kans ruimte te schep-
pen voor de ontwikkeling van dergelij-
ke kursussen. De Stichting Socrates,
die is opgericht ter bevordering van we-
tenschap en cultuur, in het bijzonder
met betrekking tot de humanistische le-
vens- en wereldbeschouwing, treft op
dit moment voorbereidingen voor de

ontwikkeling van een bijzondere cursus
humanistiek aan de Open Universiteit.
Het is de bedoeling dat bijzondere kur-
sussen beschikbaar komen voor het
vrije keuzepakket van studenten, en
dus niet verplicht in eendiplomapro-
gramma opgenomen moeten worden.
Het worden volwaardige kursussen die
een normaal aantal studiepunten zul-
len opleveren. Wat betreft opzet, inrich-
ting en wetenschappelijk niveau zullen
ze moeten voldoen aan alle door de
Open Universiteit gestelde eisen op in-
houdelijk, onderwijskundig en media-
kundig terrein.

(Uit: Modulair)

HV ACHT BURGERLIJKE ONGEHOORZAAMHEID SOMS AANVAARDBAAR

Er is de laatste twee jaar al heel wat afgepraat en geschreven over burgerlijke ongehoorzaamheid. Wat voor de een niet mag, moet voor de ander kunnen. Op welk moment wordt recht tot onrecht en verzet een plicht? En wanneer kan burgerlijke ongehoorzaamheid op ethische gronden aanvaardbaar zijn? Allemaal vragen waarop een levensbeschouwelijke vereniging als het Humanistisch Verbond bij uitstek aangewezen is om antwoorden voor aan te dragen. Na lange afweging kwam het hoofdbestuur dan ook onlangs met de notitie "Humanisme en burgerlijke ongehoorzaamheid, een bijdrage tot meningsvorming". Een behoedzaam stuk over een gevoelig onderwerp waarin niettemin duidelijk wordt gesteld dat burgerlijke ongehoorzaamheid onder bepaalde omstandigheden aanvaardbaar is.

In het algemeen geldt dat het aanvaarden van burgerlijke ongehoorzaamheid afhangt van het gehalte van de rechtsorde en het functioneren van het politiek systeem. Want als de samenleving in democratisch opzicht goed funktioneert, zal men zich zelden genoodzaakt zien om tot burgerlijke ongehoorzaamheid over te gaan. Het Verbond stelt ook heel nadrukkelijk voorop

dat humanisten ertoe geneigd zijn de uitkomsten van de besluitvorming in een democratisch systeem in ruime mate te aksepter. De democratische regeringsvorm is immers gebaseerd op fundamentele waarden als vrijheid en menselijke waardigheid, op gelijkheid voor de wet en gelijkwaardigheid tussen mensen, op verdraagzaamheid en op verbondenheid tussen mensen. In

principe moet dan ook oppositie worden gevoerd met dezelfde democratische middelen. Overtreding van de wet wordt in het algemeen als onjuist geacht en bestraffing terecht. Humanisten zullen dus het parlementair-democratische systeem tot het uiterste verdedigen. Als het moet zelfs door middel van burgerlijke ongehoorzaamheid.

Die noodzaak kan zich voordoen als bijvoorbeeld een minderheid met onjuiste middelen haar zin heeft doorgedreven. Of als een meerderheid een onjuist gebruik van haar macht heeft gemaakt. Dan kan burgerlijke ongehoorzaamheid een gerechtvaardigde correctie betekenen van de niet meer zo democratisch genomen besluiten. Zo is het mogelijk dat burgerlijke ongehoorzaamheid (de notitie spreekt in dit verband van „het gehoorzamen aan eigen waarden”) zelfs leidt tot een versterking van de democratie.

Zo'n uitspraak zou al te vaag zijn als ►

► niet nader zou worden aangegeven wat onder burgerlijke ongehoorzaamheid precies wordt verstaan en onder welke omstandigheden het kan worden overwogen als strijdmiddel. Het Verbond voelt daarbij het meest voor de omschrijving van dr. C. J. M. Schuyt: een geweldloze, welbewuste wetsovertreding, die in alle openheid op wijziging van wetgeving of beleid is gericht en met aanvaarding van strafrechtelijke gevolgen wordt begaan. Daar moet dan nog aan worden toegevoegd dat de actie niet gericht mag zijn op verwerping van de bestaande staatsvorm en niet mag worden ondernomen uit alleen maar eigenbelang. Met deze omschrijving worden andere vormen van verweer zoals crimineel gedrag, sabotage, guerrilla of revolutionair optreden buitengesloten.

Daarnaast noemt het bestuur ook een aantal konkrete criteria die kunnen worden gehanteerd om te zien of een actie van burgerlijke ongehoorzaamheid aanvaardbaar is.

Zo moet het duidelijk zijn dat wetgeving en beleid niet tot stand komen in overeenstemming met essentiële waarden van de bevolking en met democratische methoden van besluitvorming. Verder moet wetgeving en beleid stuiten op fundamentele bezwaren van een minderheid van de bevolking waar aantoonbaar te weinig rekening mee is gehouden. Ook moeten normale, legale methoden van beïnvloeding en protest tot het uiterste zijn beproefd maar geen resultaten hebben opgeleverd. En tot slot moet men door het omstreden besluit na te volgen in gewetensnood komen.

Zo gesteld is burgerlijke ongehoorzaamheid dus in principe alleen geoorloofd als er sprake is van ernstige tekortkomingen in het politieke besluitvormingsproces of als er zeer wezenlijk problemen zijn, bijvoorbeeld bij schending van grond- of vrijheidsrechten. Er voor kiezen kan soms betekenen dat daardoor ernstiger vormen van verzet (en gewelddadigheid) kan worden voorkomen.

Tot nu toe heeft het Humanistisch Verbond burgerlijke ongehoorzaamheid nooit als pressiemiddel gebruikt. Het heeft er ook nooit toe opgeroepen. Maar het hoofdbestuur sluit zo'n actie niet uit. Het zou zich kunnen voordoen als wezenlijke humanistische waarden worden geschonden. Of als grote belangen van humanisten, ongodsdienstigen en/of buitenkerkelijken in het geding zijn. Dat is minder theoretisch dan het klinkt. Want het bestuur vindt het verontrustend dat soms konfessionele opvattingen over belangrijke ethische en sociale vragen worden doorgedrukt en daarbij humanistische denkbeelden worden genegeerd. Maar tot nu toe heeft het Verbond meer passende vormen gekozen om invloed uit te oefenen.

Hes van Huizen

Speciaal jubileumvignet

Er is voor de gelegenheid van het veertigjarig bestaan ook een speciaal vignet ontworpen door Peter Sutherland. Vogels in strakke formatie, samen de cijfers 40 vormend, trekken langs het blauwe zwerk. De charme van het vignet is misschien wel dat ieder er een eigen symboliek in kan leggen.

Vluchten kan niet meer?

Het vignet zal worden gebruikt bij festiviteiten rondom het jubileum, het zal ook prijken op het briefpapier van het Verbond gedurende het gehele jubileumjaar. Ook zullen er stickers van worden gemaakt.

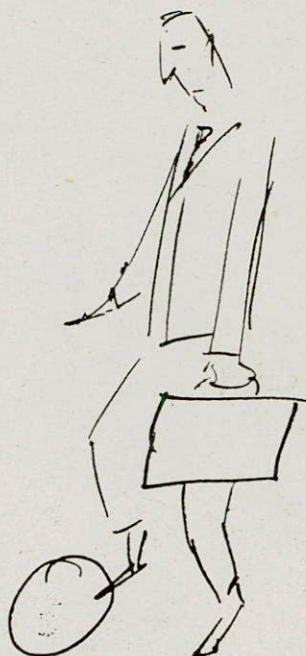
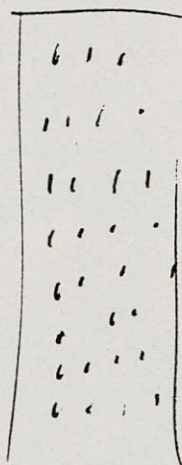
Kritisch Humanisten ontbonden

De Beweging van Kritisch Humanisten is niet meer. Op een bijeenkomst in januari besloot men het organisatorisch verband te ontbinden. Niet omdat hun uitgangspunten zijn gerealiseerd, maar meer omdat de organisatorische beslommingen de Kritisch Humanisten boven het hoofd groeiden.

Ieder gaat dus zijns en haars weegs. Niet dat dat betekent dat de uitgangspunten worden opgegeven. Maar bevrijd van het organisatorisch juk gaan de Kritischen individueel door. Wat overblijft van hun centjes zal naar HIVOS worden overgemaakt ten behoeve van een project in zuidelijk Afrika, ter bestrijding van de Apartheid.

VREDE IS
ALS MENSEN
GEEN ANGST
KENNEN

EN
OOK
GEEN
BEHOEFTE
OM
DAT
TE
DEMONSTREREN

Amor

WIE LOSKOMT VAN GOD IS NIET NIKS

Boekje met teksten tv-serie verschenen

Wie niet van jongsaf aan met godsdienst opgroeide, kan nauwelijks vermoeden hoe en vooral hoe indringend die ervaring kan doorwerken – ook nadat het geloof vaarwel werd gezegd.

Verouderde, nu bizar aandoende denkbeelden zijn verworpen, knellende vormen losgemaakt. Toch blijkt ook vaak iets bij te blijven. Een zekere gevoeligheid, de smaak voor kwaliteit van leven; een hang naar evenwicht in denken en voelen, uitzien naar vrede met het eigen bestaan.

Zie je wel? klinkt het uit de restanten van de kerk, in de hoop iets van het erfgoed te zien veiliggesteld. Maar dat is een vergissing. Als godsdienst is bevrijd van de dienst, van de dwang, de eisen, regels en kwasi-zekerheden, is er geen godsdienst meer over. Bij sommigen overleeft misschien een levensgevoel dat je religieus zou kunnen noemen – als het niet zoveel verwarring teweeg bracht. Want voor dat gevoel kan god gemist worden.

Van god los ervaren mensen de eigen werkelijkheid, ongefilterd. Ze zoeken zelf en met elkaar hun weg, onzeker, maar gesterkt vaak door wat herkend wordt als lotsverbondenheid. Het verleden wordt niet weggegooid. Opnieuw geïnterpreteerd, vanuit een ander gezichtspunt krijgt het nieuwe betekenis en waarde.

Van god los – een titel die bleek aan te spreken. Komt dat omdat er nu eens een vraagteken bij lijkt te staan, dan weer een uitroepteken en soms aanhalingstekens? Praten over nieuwe oriëntaties gebeurt in een taal die in meer dan twintig eeuwen doortrokken is van godsgeloof. Die blijkt niet altijd toereikend te zijn om een veranderd levensgevoel uit te drukken.

Al enige tijd wordt god aanmerkelijk minder gevraagd dan aangeboden. Vragen worden bovendien anders gesteld tegenwoordig. Of liever: er worden andere vragen gesteld – vertrekend en blijvend binnen de eigen ervaring. Wij zijn het zelf die tellen (en die op onze tellen moeten passen).

Zes mensen met uiteenlopende achtergrond, karakter en ideeën vertellen hun afscheidsverhaal van de god waarmee ze werden grootgebracht (of kleinge-

houden). Boeiende gesprekken door de verschillen. En door minstens één onmiskenbare overeenkomst: wie loskomt van god is niet niks. Er blijken bij velen – vooral na kennismaking met andere opvattingen – een onontkoombaarheid om het leven in eigen beheer te nemen. Dat lukt uitstekend en dwingt respect af.

Gemeten aan de weerklank die deze serie gesprekken op televisie ondervond, zijn alle daarbij betrokkenen er op voortreffelijke manier in geslaagd om dat voor talloze anderen herkenbaar te maken.

Casper Vogel

VAN GOD LOS

JOOP VAN TIJN
PRAAT MET

AUKJE HOLTROP
HUGO KOOLSCHIJN
HELENE WEYEL
IVO DE WIJS
BURCHT PRANGER
WIL GERARDS

EN RUUD JANS
PRAAT MET
JOOP VAN TIJN

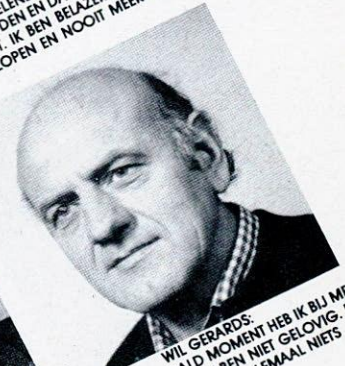
AUKJE HOLTROP:
IK GING TWIJFLEN OP HET MOMENT DAT IK
INTENSIEF MET MENSEN OMGING DIE NIETS
GEOLOFDEN

HUGO KOOLSCHIJN:
GELOOF IK IN GOD? NEE, MAAR IK BEN NOG
WEL EEN BEETJE BANG VOOR HEM EN SOMS
OOK WEL DANKBAAR

HELENE WEYEL:
IK STOND TE BIDDEN EN DACHT: DIT KAN NIET.
DIT KLOPT NIET. IK BEN BELAZERD. IK BEN DE
SJOEL UITGELOPEN EN NOOIT MEER TERUG-
GEKOMEN

WIL GERARDS:
VANAF EEN BEPAALD MOMENT HEB IK BIJ ME-
ZELF VASTGESTELD: IK BEN NIET GELOVIG. EN
IK MIS NIETS. ABSOLUUT HELEMAAL NIETS

IVO DE WIJS:
JE HEBT EEN FASE DAT JE UITGEBREID VLOEKT
OM HET GELOOF AF TE SCHUDDEN. EN DAN
BLIJKT DE HEML NIET OPEN TE GAAN NOCH
DE BLIKSEM IN JE HOOFD TE SLAAN.

BURCHT PRANGER:
MEN VERKETTERDE ELKAAR IN DE KERK. EN
DAN KRIJG JE STEEDS MEER HET GEVOEL VAN:
DAAR HOOR IK NIET BIJ

JOOP VAN TIJN:
GOD IS HET MOOISTE GESPREKSONDERWERP
WAT JE KUNT BEDENKEN EN DAARNA WAT HIJ
HEEFT AANGERICHT. DE GODSDIENST

Het boekje (48 pagina's) krijgt u per omgaand thuisgestuurd door f 5,- over te maken op giro 58 van de Humanistische Pers te Utrecht onder vermelding van „Van God Los-boekje”. (Zolang de voorraad strekt.)

CASPER VOGEL IS ME

Na maar liefst zeventien jaar bij het Humanistisch Verbond gaat Casper Vogel, hoofd van de radio & televisiedienst iets héél anders doen. Hij wordt directeur van het Noordhollands Philharmonisch Orkest. Zelf vindt hij de verandering minder groot dan het lijkt. Want ook bij het Verbond was zijn werk vooral voorwaardenschepend. Veel organiseren, beleid ontwikkelen en ideeën aandragen. Ook in zijn nieuwe functie is een grote mate van betrokkenheid nodig, net als bij het humanisme.

Voor hem is kunst één van de belangrijkste elementen die er in het bewuste leven bestaan. „Levensbeschouwing is in de praktijk vooral een rationele manier om een verstandhouding met het leven te vinden. Ik vind dat kunst die weg op een meer intuïtieve manier ook opent. Kunst is altijd zeer ondervertegenwoordigd in het humanisme en in het Humanistisch Verbond. Kunst is irrationeel, een intuïtieve taal. En dat is eng voor veel humanisten.”

Muziek is voor hem een kunstvorm waarmee hij zich sterk verbonden voelt. Het heeft altijd een belangrijke rol in zijn leven gespeeld. Vroeger schreef hij veel over jazz en speelde zelfs in een kwartet. De laatste jaren doet hij z'n best op de contrabas in een amateur symphonieorkest. Waarom in godsnaam contrabas?

„Er is een theorie dat mensen het muziekinstrument spelen dat bij hen past. Dat kan ook best voor mij gelden. Om contrabas te kunnen spelen heb je een ingeboren gevoel voor harmonie nodig. Het geluid is heel onopvallend maar toch speelt de baspartij een vitale rol in een symphonieorkest. Daarnaast is er tijdens een uitvoering ook tijd om af en toe om je heen te kijken. Maar er is ook een heel praktische verklaring. Op de middelbare school was een theekist voor mij de enige manier om mee te doen in een bandje.”

Sterke wisselwerking met HV

Casper Vogel kende het Verbond vroeger eigenlijk alleen maar van de praatjes op de radio 's zondagsmorgens. Na weer of geen weer. Dan moest ie als kind z'n kop houden. Voordat hij bij het Humanistisch Verbond belandde, was hij redakteur bij de Gooi en Eemlander. Schreef over buitenland, maar ook over levensbeschouwelijke zaken. En over muziek. Begon bij het Verbond als opvolger van Anton Constandse die redakteur was van de Humanist, dat toen nog Mens en Wereld heette. Schoof na twee jaar door naar de radio, later kwam daar televisie bij.

„Ik ben als persoon meegegroeid met de veranderingen in het Verbond. Voor een deel heb ik meegeholpen om die ook vorm te geven. En ben er zelf door gevormd. Heel sterk een wisselwerking dus.

Ik heb veel geleerd van Jaap van Praag. Die haalde bij de voorbereiding van zijn boek een aantal mensen naar zich toe. We kwamen elke veertien dagen bij elkaar. Het was een soort werkgroepje, al leek het vaak meer een kollege. Er werd veel gedaan aan de theorie en verdieping van het humanisme.

Jaap van Praag was heel inspirerend voor mij. Maar Piet Spigt nog meer. Daar had ik in 't begin ook veel meer mee te maken. Spigt is iemand die niet met de waan van de dag meepraat. Hij zocht altijd vanuit een vrij gedisciplineerde houding naar de fundering van zijn mening. In de periode dat ik het humanisme echt leerde kennen, was dat een heel goede houding. Niet dat ik het altijd met hem eens was overigens. Wat ook heel belangrijk was: Piet Spigt was bestuurlijk integer. Hij schermde af wat je deed. Gaf je voluit op je lazer als je iets fout deed. Maar liet nooit toe dat anderen daar gaten in schoten. Als er fouten waren gemaakt, gaf hij dat ruiterlijk toe en nam alle verantwoordelijkheid op zich. Maar bij verschil van mening verdedigde hij de dienst.”

HV-zendtijd voor hele humanistische beweging

„Ja, ik heb wel eens heimwee naar zo'n bestuurder gehad. Vanaf 1974 is er heel veel energie gestoken in het ontwikkelen van een professioneel model van de radio & televisiedienst. Vanuit bestuurskant is die groei lang niet gelijk opgegaan. Dat betekent natuurlijk niet dat er geen fouten werden gemaakt. Maar bij de beoordeling werd er vaak te veel gewicht gehecht aan de persoonlijke waardering. En er is een belangrijk verschil tussen een persoonlijke mening en een beleidsmatige waardering over een programma. Een beleidsmatige mening formuleer je op grond van de reacties die je van de kijkers krijgt, de doelstellingen die je met het programma had, de middelen die je ter beschikking staan en de wijze waarop daarmee is omgesprongen. Daar moet je als bestuurder een oordeel over hebben. Vanuit het bestuur is heel lang amateuristisch omgegaan met die beleidsmatige kant. Ik probeerde persoonlijke meningen altijd terug te duwen in de kaders die daarvoor zijn – dus sekties, commissie, hoofdbestuur. Maar dan zocht men

toch soms weer de wandelgangen op om een negatief klimaat vooral rondom de dienst te voeden.

Kijk, de grondslag van het radio & televisiebeleid bij het Verbond is dat die zendtijd eigenlijk voor de hele humanistische beweging is. Ook mensen buiten het Verbond moeten zich enigszins in de programma's kunnen herkennen. Dat roept het Verbond ook altijd als het meer zendtijd wil. Maar dat moet het ook roepen bij de uitleg en verdediging van het programmabeleid, ook tegenover de directe achterban. De laatste tijd – onder het voorzitterschap van Arie den Broeder heb ik deze bestuurlijke integriteit weer geproefd, we gaan weer de goede kant op.”

Geen werktuiglijke houding

„Ik heb de dienst wel eens nogal krampachtig moeten verdedigen. Maar dat krijg je in een bestuurlijk onveilig klimaat. Dan ga je je verschansen. Ik heb verschillende keren meegemaakt dat als werd gesproken over het programmabeleid, dat dan werd gesproken over mensen die niet voor hun vak zouden deugen of die niet loyaal zouden zijn. Dat snijdt door je ziel als je zoiets hoort zeggen, zonder dat de bewijzen daarvoor op tafel kunnen komen.

De kritiek op tv-programma's stamt soms van jaren her. Sommige mensen zijn blijkbaar zo gegriefd door wat ooit gebeurd is, dat ze daardoor ook nooit meer enige objectiviteit hebben kunnen betrachten. Ze hebben nooit meer kunnen zeggen: wat is dat goed, of wat is dat verbeterd.

Op een gegeven moment werd duidelijk gesteld dat de tv-dienst aanwezig moet zijn bij elk humanistisch evenement. Op zo'n moment zeg ik dus even duidelijk: het antwoord is nee. Want zo'n werktuiglijke houding past niet bij de taak die ons is gegeven. Natuurlijk moet je als het even mogelijk is op zo'n bijeenkomst zijn, maar op het moment dat je als dienst denkt dat de zaak beter op een andere manier is te belichten, dan moet dat kunnen. Ik kan niet leven met een soort dogma dat het altijd zou moeten. Je moet durven zeggen dat sommige gebeurtenissen vanuit het Verbond niet belangrijk of boeiend genoeg zijn voor een groter publiek.”

HV moet overgevoeligheid overwinnen

„Ik zie de toekomst van het Humanistisch Verbond de laatste tijd weer wat beter in. De kristijd lijkt een beetje voorbij. De wal heeft het schip gekeerd en er is een kentering van het tij. Er is nu meer een bereidheid om de zwakte van de eigen organisatie ter discussie te stellen.

Men zoekt naar nieuwe vormen in de bestaanswijze. Daar ben ik blij om, ik heb er altijd hartstochtelijk voor ge-

DE MUZIEK MEE

pleit. Het Verbond is nu ook bereid om te praten over de brede humanistische beweging zonder zich daarin gelijk als haantje de voorste te gedragen. Er begint een klimaat te komen waarin het Verbond zich iets bescheidener opstelt. Zo gaat men ook wat genuanceerder denken over de verschillende vormen van binding. Abonnees op de Humanist worden beschouwd als even respectabele humanisten als de leden. Overigens vind ik dat dat ook geldt voor mensen die in het geheel geen lid willen worden. Maar dat soort denken is in het HV nog ver weg."

"Het is heel belangrijk dat het Verbond bereid is om naar zichzelf te kijken. Volgens mij is dat een hoofdvoorwaarde voor groei. Maar de veranderingen die

nu op papier staan, vind ik nog niet erg ruimhartig. Er moet nog meer gebeuren. Ik denk dat dat kan als je ziet wat voor discussies er nu worden gevoerd. Het Verbond moet vooral nog zijn overgevoeligheid overwinnen om de werkelijke bondgenoten op te zoeken die zich met zoveel moeite uit de kerk aan het losmaken zijn. Woorden als christen, godsdienst, zelfs het woord religie is voor sommigen in het HV moeilijk te verteren. Maar het gaat er om wat nu essentieel is aan het humanisme en dat zie je soms ook bij mensen en groepen die zich vaak nog in traditioneel-gods-

dienstige taal uitdrukken. Ik denk dat het verbond de boot absoluut gaat missen als het zich niet interesseert voor mensen die hun humanisme uiten op een manier die niet automatisch bij de traditionele verbondskultuur aansluit. Maar het is nog een heel gevoelig punt. punt.

Tja, ik ben nu eenmaal een vrijzinnig humanist. Natuurlijk erken ik het levensbelang van een organisatievorm, alleen moet je die aanpassen aan al die veranderingen in de humanistische beweging. En die zijn groter dan nu wordt erkend."

Casper Vogel is inmiddels vertrokken bij het Verbond. Hij is met de muziek mee. Ook als dirigent achter het Noordhollands Philharmonisch Orkest zal hij het zeker niet makkelijk krijgen. Hij komt immers terecht in de gevolgen van de bezuinigingsdrift van minister Brinkman. Maar hij heeft bij het Humanistisch Verbond een goede leerschool gehad in het pareren van moeilijkheden. En ook zijn liefde voor de muziek zal hem ongetwijfeld helpen in zijn nieuwe baan. Wij wensen hem daarbij veel succes.

Hes van Huizen

Het HV bestaat 40 jaar. Vanuit „Utrecht” is een bijzonder programma ontworpen, petje af. HV-Amsterdam hoeft alleen maar lekker ontspannen mee te vieren (en als het nodig mocht zijn steken we toch wel het pootje uit).

Mensen, fijn dat we in een land leven waar een HV kan en mag bestaan en waar een „gelovige” minister-president ook nog iets komt zeggen (Wat zou dat zijn? Extra subsidie?). Op naar ons aller Concertgebouw, eventueel snipper- of baaldagen opnemen! De grote zaal moet helemaal vol, afgesproken mede-HV'ers (sters) uit het hele land!

H. Hartzmann

Proficiat, Na 40 jaar nog steeds toekomstperspectief strijden: VREDE, MENSENRECHTEN, VRIJHEID, ONTWAPENING, 3e WERELD, ONTPLOOIINGSKANS VOOR IEDER MILIEU, EMANCIPATIE, UITBANNING HONGER, GELIJKSTELLING BUITENKERKELIJKEN, ETC. ETC. SUCCES.

AB VISSER

JAN SLEEGERS:

Ik hoop dat het HV zich meer in een humanistisch libertaire richting zal ontwikkelen; dat zij zich – met behoud van haar beschouwend elan – meer naar buiten dan naar binnen zal weten te profileren. Kortom, een humanisme v. d. daad!

mensen met mensen
tussen willekeur en macht
verbond in rede

Gefeliciteerd en nog 100 jaar erbij.
De tijd is met ons; onze ideeën
groeien.

J. Liedermooy

Ik trad in 1946 gaarne toe tot het initiatiefcomité voor oprichting van Gemeenschap-Utrecht.

Voor de oorlog was ik lid van de "Dageraad". Het positief benaderen van de problemen des levens kwam mij belangrijker voor dan alleen bestrijding van kerkelijke dogma's.

Het Hum. Verbond heb ik altijd ervaren als steun in mijn denken.

Ger Zuidhoek.

Humanistisch denken: goed
Humanistisch doen: beter
Humanist: doe je best!
Het blad deed het al 40 jaren goed, het kan nóg beter. Goede moed en van harte gelukgewenst met veel bereikte resultaten na intensieve arbeid.

A.H. G. v. d. Velde-
van Calker

Allereerst proficiat!
Maar onze gedachten gaan tevens uit naar diegenen die aan de wieg van de oprichting van het HV hebben gestaan en thans dit jubileum niet meer kunnen meemaken. Dit feest danken wij aan hen en hun jarenlange inzet. Succes verder.
tam. Montaban-Ballwitijn

NA DE VEERTIG
De Landelijke Werkgroep
Humanistische Jongeren
wenst het Humanistisch
Verbond als organisatie
een hoge leeftijd toe,
mits haar ledenbestand
zich verjongt.

Ieder jaar dat het H.V.
ouder wordt, gaat de
gemiddelde leeftijd
één jaar omlaag!

TELLEN WE TERUG

Nog 40 jaar erbij voor de
humanistische gedachte; een
leer zonder bijbedoelingen,
zonder het wijzende vingertje
van „wat eigenlijk niet hoort” –
een leer die gelooft in de kracht
en de eigen
verantwoordelijkheid van elk
mens – heerlijk!
Nog 40 inspirerende interviews
in de Humanist!

Cetta van Keulen

W E N S E N
V A N L E Z E R S

VEERTIG JAAR GRANDEUR EN MISÈRE VAN VERBOND TE BOEK GESTELD

Het lijkt er soms op of veertig jaar geleden alles is begonnen, zoveel organisaties vieren dit jaar hun jubileum. Maar het was dan ook een jaar na beëindiging van de tweede wereldoorlog dat velen weer opveerden en zich vol optimisme op vernieuwingen richtten.

Vandaar dat er dit jaar zoveel wordt herdacht en teruggezien. Ook het Humanistisch Verbond maakt gebruik van de gelegenheid om bij zijn veertigjarig bestaan over de schouder te kijken naar wat er allemaal wel, en ook wat er niet is bereikt. Het Verbond doet dat zelfs zeer uitgebreid met de uitgave van het boek „Veertig jaar Humanistisch Verbond 1946-1986”. Het is geschreven door Tjeerd Flokstra en Sjoerd Wieling; Bert Boelaars had namens de stichting Socrates de eindredactie. De uitgave wordt in samenwerking met De Walburg Pers op de markt gebracht en is dus ook in de boekhandel verkrijgbaar.

In het boek is te lezen over de *grandeur* en de *misère* van het HV, zoals Henk Bonger het in zijn voorwoord noemt: „Grandeur omdat een organisatie van humanisten de gelijkberechtiging van mensen met een niet-godsdienselijke levensovertuiging en die van gelovige christenen op een aantal terreinen heeft bereikt – misère, omdat het HV er onvoldoende in is geslaagd om een zo hechte gemeenschap te vormen, dat zij, die voor hun eigen leven deze verwachting hadden, zich daarin blijvend thuis konden voelen.”

Grandeur en misère. En daarmee is ook de toonzetting van de hier te boek gestelde geschiedenis van het Verbond

aangegeven. Er wordt verhaald van de successen, maar ook van de mislukkingen van het Verbond. De sterke én de zwakke kanten van het Verbond worden getoond. Men leest over de eensgezindheid van het bestuur, maar ook over de tweedracht. Over de groei, maar ook over de stagnatie.

In een openheid die humanisten eigen hoort te zijn, beschrijven de auteurs zo het wel en wee van veertig jaar Humanistisch Verbond.

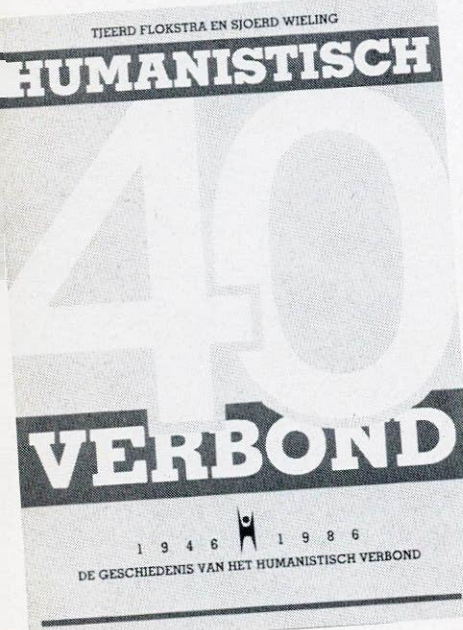
Het staat er allemaal in. De strijd tegen de achterstelling van buitenkerkelijken, de grote weerstand van de konfessionelen tegen de groeiende invloed van humanisten, de opbouw van de organisatie. En dan in de zestiger jaren, de eerste glimp van erkenning en de totstandkoming van een dialoog met de kerken.

Na de strijd om de erkenning volgde de strijd om de herkenning. Men verdiept zich in ethische en maatschappelijke vraagstukken, kwam met standpunten over actuele problemen. En daarmee brandde ook de interne strijd los waar de grenzen liggen tussen ethiek en politiek, tot waar een levensbeschouwelijke organisatie als het Verbond mag gaan in zijn stellingname. Ondertussen groeide de organisatie: Geestelijke verzorging, humanistisch vormingsonderwijs, zendtijd op radio en televisie, de oprichting van HOI, HIVOS, HOM, HVO. Ondertussen stagneert het aantal leden. Of beter gezegd: groeit aan de ene kant aan, en kalfat aan de andere kant even hard af. Daarentegen stijgt het aantal mensen dat zich humanist noemt gestaag. Hoe deze tegengestelde ontwikkelingen te doorbreken, is een zaak voor het huidige Humanistisch

Verbond. Dat valt buiten het kader van het nu verschenen geschiedenisboekje. Daarin staat wat er de afgelopen veertig jaar allemaal is gebeurd. Een boeiend verhaal voor de geïnteresseerde.

Hes van Huizen

U kunt het boekje bestellen door f 15,- over te maken op giro 58 van de Humanistische Pers te Utrecht, onder vermelding van „Jubileumboekje”

Beelden uit het verleden van het Verbond

Zeer officiële foto van het hoofdbestuur plus funktionarissen bij de viering van het eerste HV-lustrum in 1951.

In het jubileumboek staan ook enkele foto's die de geschiedenis van het Verbond illustreren.

Helaas, helaas ontbrak het blijkbaar in het HV nogal aan het historisch besef als het gaat om het vastleggen van gebeurtenissen. Vooral uit de beginperiode is er maar heel weinig fotomateriaal voorhanden. In de latere periode zijn veel foto's gemaakt door Chiel Verduijn.

Op deze pagina enige foto's uit de geschiedenis van het Verbond. De foto's komen ook voor in het jubileumboek.

Humanistische jongeren jassen piepers op een zomerkamp in 1957, georganiseerd door de HJG.

Op het kongres in 1969 nam Jaap van Praag afscheid als voorzitter.

Eigen televisiezendtijd voor het HV. Nette Klein (rechts) presenteerde.

Op 19 februari 1946 vond in Amsterdam het oprichtingskongres plaats van het Humanistisch Verbond. Jaap van Praag, één van de oprichters en later jarenlang voorzitter van het Verbond, hield op dat kongres een rede waarin hij aangaf waarom er een humanistische vereniging moest komen. Een historische rede dus eigenlijk, die wij hieronder veertig jaar na dato nog eens geheel afdrucken.

„De opdracht is in de eerste plaats de verheffing van de grote onkerkelijke massa”

Voor een humanistisch verbond is in deze tijd een grote taak weggelegd: groot in omvang en groot van betekenis.

Wat het eerste betreft: Het is duidelijk dat het humanisme zich in deze tijd zal moeten organiseren om ten volle aan zijn opdracht te kunnen beantwoorden. Die opdracht is in de eerste plaats de verheffing van de grote onkerkelijke massa tot het peil van een geestelijk doordachte en zedelijk verantwoorde levensbeschouwing. Het valt immers niet te ontkennen dat het merendeel der onkerkelijken in een geestelijk nihilisme heeft geleefd, waaraan het feit niets veranderde dat een kern van ongodsdienstigen voor zichzelf een doordachte en verantwoorde levensbeschouwing had opgebouwd. Daarom zal een humanistisch verbond voor alles moeten bevorderen dat leden en geestverwanten zich bezinnen op de grondwaarden waaruit zij leven en op de zin van hun bestaan. Wil dat echter geen slag in de lucht zijn, dan vraagt het de aanvulling van een breed opgezette maatschappelijke werkzaamheid. Want een humanisme, dat zich geen rekenschap geeft van de omstandigheden waaronder de mensen leven, kan slechts ontaarden in wereldvreemd idealisme en doelloze mooipraterij.

Toch is hiermee nog niet de volledige betekenis van een humanistisch verbond aangegeven. In dit tijdsgewricht ligt de noodzaak om het humanisme tegen ongemotiveerde aanvallen en nog meer tegen gedachteloze miskenning te verdedigen al zeer voor de hand. Maar juist daarom is ernstige bezinning op de grondslagen, tradities en consequenties van het humanisme dringende eis. Trouwens de humanist zelf voelt de behoefte daartoe, afgezien van alle verdediging, en hiertoe kan een humanistisch verbond een bezielend centrum zijn.

Het zal echter wel duidelijk wezen, dat er binnen de humanistische levensbeschouwing, evenals dat bij het Christendom b.v. het geval is, verschillende denkwijzen voorkomen. Juist de humanist heeft minder dan wie ook behoefte zijn overtuiging vast te leggen in een onveranderlijke leerstelling, die door elkeen onvoorwaardelijk aanvaard moet worden. Er zijn humanisten die uitgaan van de idee van het ware, goede en mooie, die weliswaar slechts in de mens leeft, maar toch niet van zijn individuele willekeur afhankelijk is. Men zou ze „idealistische” humanisten kunnen noemen. Dan zijn er de humanisten die vooral gegrepen zijn door het besef der kosmische eenheid, waarvan de mens een bijzonder deel uitmaakt. Eerbied voor het zijswonder kenmerkt hun levenshouding; men zou ze „kosmische” humanisten kunnen noemen. Anderen zien de mens in de eerste plaats als een scheppend wezen, in staat en geroepen om theoretische en artistieke waarden voort te brengen. Het zijn de mensen der wetenschap en de kunstenaars, die men wellicht het beste als „culturele” humanisten kan aanduiden. Weer anderen onderscheiden zich van alle godsdienstigen, doordat ze streven naar een zuiver rationele wereldbeschouwing, die alle vragen van leven en zijn wetenschappelijk doorlicht. Men noemt hen gewoonlijk „positivisten”. En tenslotte zijn er humanisten, die gekenmerkt zijn door hun systematische twijfel: ze erkennen geen onaanvechtbare zekerheden, waar het de laatste vragen der levensbeschouwing betreft, en kunnen niet anders dan het ware en goede naar beste krachten verwetkelijken.

Zij allen hebben echter gemeen, dat ze de behoefte gevoelen zich een wereldbeschouwing op te bouwen, die de toets der rede kan doorstaan en waarvan de eerbied voor de mens als geestelijk en zedelijk wezen de grondslag vormt. In dat opzicht zijn ze humanisten, hoe ook hun verdere inzichten mogen zijn. En voorzover ze dat zijn behoren ze thuis in een humanistisch verbond, dat dan ook toegankelijk behoort te wezen voor humanisten van alle politieke gezindten. Het humanisme immers, zoals het hier beschouwd wordt, vertegenwoordigt een algemenere waarde dan de politiek, die pas aan de levensbeschouwing zijn diepste zin ontleent. Wie eenmaal gegrepen is door de eerbied voor de mens als scheppend wezen, zal in een politiek stelsel, hoe belangrijk ook, toch niet anders kunnen zien dan een middel ter verwezenlijking van menselijkheid in de hoogste zin.

Maar alweer: dit alles zou slechts tot niets verbindende mooipraterij zijn indien het ons niet voerde tot een volledige erkenning der persoonlijke vrijheid, der sociale gerechtigheid en der culturele verantwoordelijkheid. Het humanisme heeft dan ook aan de politiek zijn eisen te stellen, even goed als het tot ver gaande persoonlijke consequenties in dit opzicht leidt.

De hier geschetste taak van een humanistisch verbond vergt de toepassing van middelen die daaraan beantwoorden. Door de commissie van initiatief zijn deze middelen nader omschreven. Daartoe behoren natuurlijk ook de noodzakelijke polemiek met andersdenkenden in woord en geschrift, het uitgeven van tijdschriften en brochures en het verzorgen van radio-uitzendingen. Daarnaast komt het organiseren van bezinningsbijeenkomsten ter verdieping van de humanistische levens- en wereldbeschouwing, en het houden van bijeenkomsten en studieconferenties tot geestelijke vorming, alsmede cursussen, in het bijzonder voor jongeren. Van veel gewicht zal het zijn, wanneer de financiën het mogelijk maken, functionarissen aan te stellen om geestelijk leiding te geven aan de afdelingen en desgewenst de leden persoonlijk van advies en voorlichting te dienen. Een maatschappelijk werker of werkster zou hem of haar in zijn taak bij moeten staan. Het spreekt vanzelf dat het maatschappelijk werk bij dit alles een belangrijke plaats zal innemen. Immers een humanistisch verbond als ons hier voor ogen zweeft, is niet een soort intellectuelenclub, maar een brede levensgemeenschap, die zich juist in de allereerste plaats te richten heeft tot de massa der onkerkelijken. Maar dan zijn organen voor maatschappelijk werk en praktische hulpverlening, alsmede adviesbureaus, in het bijzonder op huishoudelijk, opvoedkundig en sexueel gebied, ook van groot gewicht.

Vervolgens valt te denken aan excursies en allerlei vormende ontspanning, toneel, muziek, dans, film, reizen en trekken, en het in stand houden van geschikte centra daartoe. En zo zou men door kunnen gaan met het opsommen van werk, dat voor de ontwikkeling en vorming van het onkerkelijk volksdeel dienstig is. Maar het bovenstaande geeft reeds een duidelijk beeld van de bedoelingen. Het is wel duidelijk dat voor vele dezer werkzaamheden aansluiting gezocht dient te worden bij verwante organisaties waarbij men kan denken aan de kring van het vroegere Instituut voor Arbeiders-ontwikkeling, het Nut, De Volksuniversiteiten, Kunst- en Cultuurkringen, A.J.C.

Zeker dient ook overwogen te worden in hoeverre de samenwerking of zelfs samensmelting met bestaande organisaties mogelijk is. Men denke bv. aan de Vrijdenkersvereniging „De Dageraad”. Met de „Stichting voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag” zijn trouwens reeds ernstige besprekingen gevoerd. In het algemeen mag de oprichting van een humanistisch verbond zeker geen onnodige scheidingen veroorzaken of bestaande verschillen toespitsen. Ook ten aanzien van de godsdienst dient scherp onderscheiden te worden tussen de principiële tegenstelling tussen beide levensbeschouwingen en de mogelijke samenwerking die er tussen humanisten en ernstige godsdienstigen desondanks kan bestaan. Het eerste is een kwestie van waarheid, waarbij geen compromis mogelijk is; het tweede is een kwestie van menselijke verbondenheid en echt humanistische verdraagzaamheid.

Ziehier in enkele grote lijnen de praktische kant van een humanistisch verbond in deze tijd. De meer principiële vragen bleven hierbij buiten beschouwing, zoals de belangrijke vraag van de hachelijke positie van de mens in de wereld, waarbij het humanisme afstand zal hebben te doen van alle voorbarige optimisme. En ook op organisatorisch gebied zou nog veel te zeggen zijn. Maar wat reeds gezegd is, voldoet om een algemeen beeld te geven van de bedoelingen. De oprichting van een dergelijk verbond voegt weer een organisatie toe aan de reeds bestaande, maar één die te voorzien heeft in een ernstige leemte in ons geestelijk en cultureel leven. Daarom zouden we tekort schieten indien we de verantwoordelijkheid ervoor niet aanvaardden.

J. van Praag

OP WEG MENSWAARDIGER

Op de jubileum-conferentie van 4 maart zal algemeen voorzitter Rob Tielman een rede houden over de toekomst van de humanistische beweging. In onderstaand artikel zijn de hoofdlijnen van zijn betoog samengevat: er is veel bereikt, maar er zal nog veel meer moeten gebeuren – op weg naar een menswaardiger wereld.

Humanisme als levensovertuiging

Humanisten gaan uit van het zelfbeschikkingsrecht van mensen. Hoe actueel dat uitgangspunt is, blijkt wel uit de discussie rond de legalisering van vrijwillige euthanasie. De voorstanders van een wettelijke regeling van het recht op een eigen milde dood tasten niemands zelfbeschikkingsrecht aan, integendeel. Maar de tegenstanders, zo'n 15% van de bevolking, willen hun opvattingen via wetgeving aan andersdenkenden opleggen. Daarmee staan zij op gespannen voet met de grondwettelijke gelijkberechtiging van godsdienst en levensovertuiging. Om nog maar te zwijgen van het ondemokratisch karakter van hun verzet. Maar liefst 81% van de bevolking blijkt van mening te zijn dat de enige die voor het leven verantwoordelijk is, de mens zelf is! Zo zien wij dat in humanistische kring levende opvattingen over vrijheid en verantwoordelijkheid in brede lagen van de Nederlandse bevolking zijn terug te vinden.

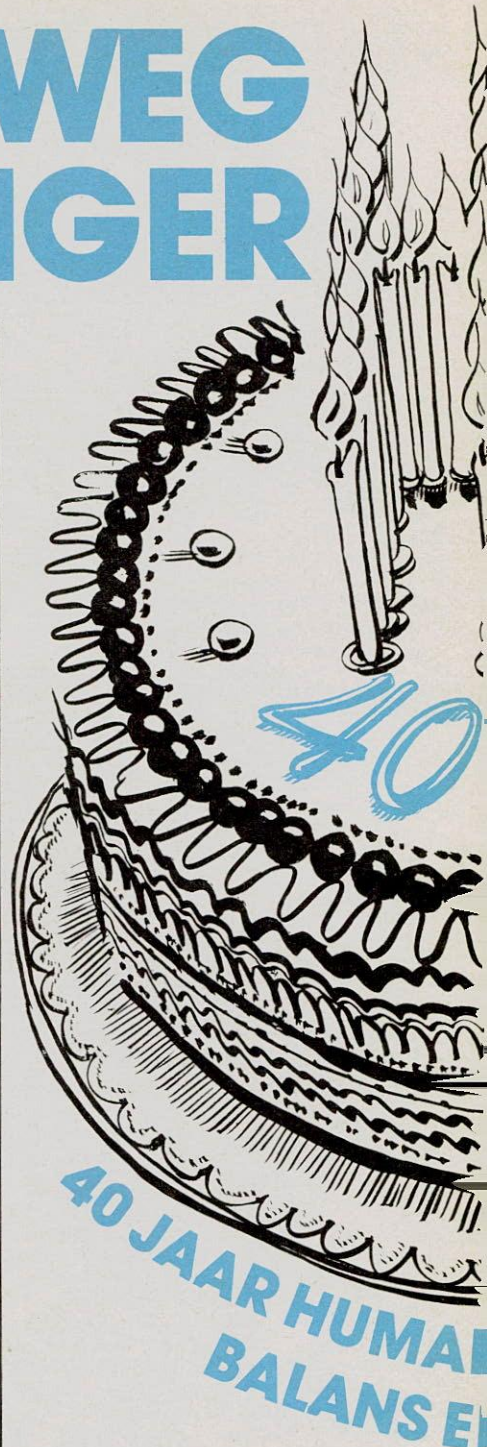
Zo is 55% het niet eens met de stelling dat mensen die in een god geloven altijd een rijker geestelijk leven zullen leiden dan mensen die hier niet in geloven. En 53% is met ons van mening dat het enige dat telt het leven vóór de dood is. Met 38% verschuilen wij ons niet achter hogere machten die ons leven zouden bepalen. Wij gaan er van uit dat het leven niet bij voorbaat zinloos of zinvol is, maar dat wij als mensen daar zelf zin en vorm aan moeten geven. Wij proberen leven en wereld te begrijpen uitsluitend met menselijke vermogens. Wij kennen de mens het vermogen toe tot onderscheidend oordelen en tot het rekschap afleggen van de keuzes die men maakt. Wij trachten samenhang te scheppen tussen verstand en gevoel, tussen lichaam en bewustzijn, tussen mens en maatschappij. Een maatschappij die door mensen gemaakt wordt, en daarom ook door mensen menswaardiger gemaakt kan worden.

Wij gaan niet uit van een dogmatisch rationalisme en een blind geloof in vooruitgang door wetenschap en techniek – zoals sommige tegenstanders be-

weren. Eén van de grootste verdiensten van onze grondlegger Jaap van Praag is geweest dat hij de heilloze tegenstelling tussen religieus en rationalistisch humanisme heeft weten te overbruggen. Noch het verstand noch de ervaring van kosmische verbondenheid leveren op zichzelf een feilloos kompas op in het streven naar een menswaardiger wereld. Onze verbondenheid met kosmos, natuur en mensheid is geen willoze overgave aan hogere machten maar een verantwoordelijkheid die onze vrijheid scherpt. Onze bereidheid op wetenschappelijk verantwoorde wijze rekschap te geven van ons denken en handelen is geen uitlevering aan de technokratie maar een ethische grondhouding die een evenwicht tracht te bereiken tussen de goedheid der bedoelingen en de feitelijkheid der gevolgen.

Wij gaan niet mee in de verheerlijking en de verguizing van het zogenaamde ik-tijdperk. Met 90% van de bevolking vinden wij dat een ieder zelf moet uitmaken met wie en hoe men wil samenleven. Onze hoeksteen is niet het gezin of het tot eenzaamheid gedoemde individu, maar het uitgangspunt dat iedereen in economische vrijheid moet kunnen kiezen voor de relatie-verantwoordelijkheden die men al dan niet wil aangaan. Het humanisme wil graag de levensbeschouwelijke motor zijn achter die emancipatiebewegingen die gericht zijn op grotere vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Wij steunen daarom de duidelijke meerderheid in de volksvertegenwoordiging in haar streven om zo spoedig mogelijk te komen tot de beoogde Wet Gelijke Behandeling – zonder diskriminerende uitzonderingsbepalingen!

Het humanisme is geen politieke maar een levensovertuiging. Humanisten vormen daarom ook geen politieke partij, maar maken gemiddeld een derde deel uit van de kiezers op de niet-konfessionele partijen. Het Humanistisch Verbond deed en doet niet aan partijpolitiek maar streeft krachtens haar statuten naar een menswaardige samenleving. Vanuit onze humanistische levensovertuiging volgen wij kritisch wat politieke partijen en overheid doen of laten. Wij steunen vanuit onze beginnelen die activiteiten van vredes-, milieu-, emancipatie-, mensenrechten-, seksuele hervormings- en vakbewegingen die gericht zijn op een menswaardiger wereld. Wij strijden niet tegen konfessionele instellingen maar tegen hun onevenredige macht en diskriminerende monopolieposities. Wij kiezen niet voor verzuilde of neutrale instellingen maar voor levensbeschouwelijk pluri-forme. Voor ons is de scheiding van

kerk en staat geen vrijbrief voor levensbeschouwelijke onverschilligheid van de overheid maar een uitdaging aan onze verzorgingsstaat om haar voorwaardenscheppende rol ook op levensbeschouwelijk gebied waar te maken zonder bevoogding en achterstelling.

Humanisme als stroming

De humanistische stroming is de afgelopen jaren aanzienlijk gegroeid: van 7% in 1966 via 14% in 1978 tot 23% in 1985. Naast 29% katholieken, 16% hervormden en 8% gereformeerden vormen de humanisten dus de tweede geestelijke stroming in ons land. Hoewel wij uit het oogpunt van gelijkberechtiging ook opkomen voor de belangen van de 44% buitenkerkelijken, richten wij ons toch in de eerste plaats op het kwart van de

NAAR EEN WERELD

volwassen bevolking dat onze doelstellingen onderschrijft. Wij claimen daarbij niemand, maar verdedigen juist het zelfbeschikkingsrecht van mensen. Grondwet en jurisprudentie steunen ons in dit streven. Niet het ledental van het Humanistisch Verbond maar de omvang van de humanistische stroming en de gebleken maatschappelijke behoefte vormen de toetssteen voor gelijke behandeling. Helaas zijn sommigen van mening dat de omvang van de geldbuidel dat zou moeten doen: stel je eens voor dat niet het vrije kiesrecht de samenstelling van onze volksvertegenwoordiging zou bepalen maar de omvang van de kassen van de politieke partijen! Het is duidelijk dat dergelijke verdeelsleutels niets te maken hebben met een werkelijk pluriforme democratie.

Ondanks alle kritiek die wij uit het oogpunt van gelijke behandeling mogen hebben op het Nederlandse overheidsbeleid inzake de humanistische stroming, mogen wij toch niet uit het oog verliezen dat wij relatief gunstiger uit zijn dan vrijwel alle andere humanisten elders in de wereld. In de islamitische wereld steken fundamentalistische stromingen de kop op die alle goddelozen zoals humanisten ter dood willen brengen. In de Verenigde Staten voert dat derde deel van de bevolking aldaar dat fundamentalistisch christelijk is een ware heksenjacht op de slechts enkele percenten omvattende humanistische stroming. In vrijwel alle landen ter wereld bestaat geen grondwettelijk gelijke behandeling van godsdienst en levensovertuiging zoals wij die kennen. Dat betekent dat wij internationaal gezien een zekere verantwoordelijkheid hebben om humanisten elders waar mogelijk in hun streven naar gelijkberechtiging te steunen. Helaas beschouwen veel humanisten de hier gegroeide levensbeschouwelijke verdraagzaamheid als een niet meer terug te draaien verworvenheid. Het tegendeel is het geval: vrijheid is niet vanzelfsprekend maar zal telkens weer opnieuw verwezenlijkt moeten worden.

Humanisme als beweging

Veel humanisten van het eerste uur zijn teleurgesteld over de betrekkelijk geringe groei van het georganiseerde deel van de humanistische stroming: de humanistische beweging. Inderdaad zijn er momenteel slechts ongeveer vijftigduizend georganiseerde humanisten in ons land. Dat is ontegenzeggelijk een te gering kader voor een veel grotere stroming. Maar we mogen niet uit het oog verliezen dat veel moderne sociale bewegingen slechts weinig georganiseerd kennen in verhouding tot het aantal mensen dat de doeleinden van die beweging steunt. Kijk maar naar de ledentallen van politieke partijen of van vredes-, milieu-, mensenrecht- of emancipatiebewegingen.

Verder mag niet vergeten worden dat het humanisme de persoonlijke vrijheid van mensen benadrukt, en daarom bijvoorbeeld ook geen kinderen als leden inschrijft. Wie echter de vrijheid liefheeft, kan die vrijheid ook in de toekomst alleen dan veilig stellen als de verdedigers van de vrijheid zich tenminste even goed organiseren als de tegenstanders. Op de golfslag van de tijd hebben veel humanisten tot nu toe gemeend dat de levensbeschouwelijke vrijheid vanzelf vooruit zou gaan: in de overgang van overoptimisme naar overpessimisme is het goed te beseffen

dat wie nu langs de kant blijft staan medeverantwoordelijk wordt voor een onverhoopte terugslag door de tegenstanders van het menselijk zelfbeschikkingsrecht. Juist de ervaringen rond de euthanasie zouden voor iedere humanist duidelijk moeten maken dat het een historische vergissing zou zijn om de verdediging van het zelfbeschikkingsrecht aan anderen over te laten. Alleen gezamenlijk zullen wij er in slagen de beoogde menswaardiger wereld tot stand te brengen!

Rob Tielman

Maak er een punt van

Een achttal mensen uit de wereld van de vredesbeweging, de milieu-organisaties en het derde-wereldwerk hebben zich verenigd in de werkgroep Handreiking Verkiezingsprogramma's 1986. Als eerste resultaat van hun activiteiten is deze brochure tot stand gekomen met een samenhangend geheel van aanbevelingen, ieder voorzien van een korte toelichting. De bedoeling is dat zowel de opstellers van diverse partij-politieke verkiezingsprogramma's als de leden van de verschillende politieke partijen tijdens de najaarsdiscussies over deze programma's geïnformeerd zijn over wat er leeft bij partikuliere organisaties op de diverse terreinen. Tenslotte kan de kiezer van 1986 zelf, aan de hand van deze brochure, zich informeren als hij zaken van milieu, vrede en veiligheid en de derde wereld zwaar wil laten wegen bij het uitbrengen van zijn of haar stem.

Beperken we ons tot wat er over vrede en veiligheid in de brochure aan aanbevelingen worden gedaan, dan valt het op dat vele vredesactivisten te gematigd zullen zijn. Radikalisme is de schrijvers echter vreemd. Eerder getuigen de ideeën van gezond verstand en de wetenschap dat Aken en Keulen niet op één dag zijn gebouwd. Er spreekt politiek verantwoordelijk denken uit: hou vast aan moreel gerechtvaardigde eisen, maar vertaal deze in politieke aanbevelingen en dat betekent: haalbaarheid.

Men behoeft het niet met alle aanbevelingen eens te zijn. Voor wie echter geïnteresseerd is in een manier waarop uit zinnig denken voortkomende verlangens in politieke aanbevelingen – los van partij-politieke programma's – kunnen worden vertaald, is de brochure alleszins aan te bevelen.

MAAK ER EEN PUNT VAN kan worden besteld door storting of overschrijving van f 1,50 p.ex. plus portokosten (1 ex. f 1,50; 2-4 ex. f 2,50 5-8 ex. f 4,50) op postrek. 2032327 ten name van NCOB, Singel 311, 1012 WJ Amsterdam.

Je viert jubileum in Nederland met meer dan 3 miljoen humanisten. Mijn gelukwens is, dat de meesten ervan van je taak en je werk iets meer wisten.

Humanistisch verbond maak de menselijkheid waar waar zo velen zo lang al van dromen. En al duurt het nog 40 maal 40 jaar, het zal er toch van moeten komen.

Ernst G. L. Blaricum

Mijn wens:
Voorspoedige groei en:
Dat met het verouderde
godsdienstig badwater,
niet tevens het religieus
humanistische kind
wordt weggespoeld!

OPRECHTE GELUKWENS NA 40 JAAR

Steeds meer mensen binnen het Humanistisch Verbond geven blijk doordrongen te zijn van de centrale plaats die de mens in de natuur inneemt en van de verantwoordelijkheid die dit meebrengt voor behoud van een zo gezond en harmonisch mogelijk leefmilieu.

Wim Offerhaus

IK WENS, DAT IN DE
KOMENDE 40 JAAR,
ALLE HUMANISTEN 'SOCHTENDS
PEINZEND OPSTAAN OM
'S AVONDS GRIJZEN
TE GAAN SLAPEN.

Sjon Kootwijk

Natuurlijk mijn gelukwens en ik ben redelijk tevreden met de bereikte resultaten, ondanks de tegenwerking in confessionele organisaties. Probeer echter de humanistische gedachte, door gebruik van eenvoudige taal, begrijpbaar te maken voor hen, die geen hogere opleiding hebben genoten.

G. Geerlings-Arnhem

Ruim zestig jaar geleden geboren als
katholiek.
Veertig jaar later maakte dat geloof mij
ziek

Mijn vrouw verzong toen een list
en gaf mij het blad „De Humanist”
Zo leerde ik, dat tolerante mensen
zich geen betere levenwijze kunnen
wensen.

Gefeliciteerd en nog 100 jaren
erbij.
De tijd is mét ons; onze ideeën
groeien.

Er is veel bereikt in 40 jaar
En veel ook niet. Maar zoals het
eerder gezegd is: Het is niet
nodig te hopen om iets te
ondernemen, noch te slagen om
vol te houden.

Mijn getuk „wens” voor allen
binnen het verbond:
Wordt eens wat vrolijker
blijf gezond!
En laten we elkaar
het gevoel geven,
dat het de moeite waard is
om te leven!

Trudy Doeleman huter

Hartelijk gefeliciteerd en bedankt
voor al het werk gedurende de 40 jaar
door het Bestuur.
Gaarne geen zijwegen doch pure Hu-
manisme!
Goede vaart!

J. Geveke-Damen

Mijn wens voor de komende 40
jaren:
Meer gewone mensen in de
Humanist
en daarnaast: meer
medemenselijkheid
en warmte, óók in humanistische
kring!

Koos Kaspers

Ik vind dat het HV tekort
aandacht heeft voor het
probleem alcohol en roken. Als
humanisten mogen we niet uit de
weg gaan en zullen we door onze
levenshouding kunnen getuigen
dat het ook zonder alcohol en
roken kan.

K. Koopman-Niedorp

W E N S E N
V A N L E Z E R S

Rekenschap geheel in teken van jubileum

„Een terugblik op de afgelopen veertig jaar leidt tot de konklusie, dat het humanisme zich in Nederland en in de wereld minder snel heeft ontwikkeld dan wij in 1946 hoopten en verwachtten.” Dit schrijft *Peter Krug*, één van de eerste HV-leden, in het maartnummer van *Rekenschap*, het driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur van de Stichting Socrates. De zojuist verschenen uitgave staat geheel in het teken van het veertigjarige Verbond en zijn humanisme. In diverse beschouwingen wordt kritisch teruggeblikt op de HV-geschiedenis die altijd vol verwachting was en nog veel moet realiseren.

Krug gaat in zijn bijdrage in op de internationale ontwikkelingen en konstateert dat „de dialoog tussen religies en kulturen moeilijker is geworden”. Vooral in de islam zijn tal van anti-humanistische tendensen zichtbaar geworden. Krug citeert een typisch staaltje hiervan uit het Arabisch maandblad „Het Nieuwe Oosten”: „Laat ons fanatiek strijden voor onze godsdienst; laat ons iemand liefhebben – omdat hij een moslim is; laat ons iemand eren – omdat hij een moslim is; laten wij aan hem de voorkeur geven boven ieder ander – omdat hij een moslim is; en laat ons nimmer vriendschap sluiten met ongelovigen, want zij betekenen voor ons alleen maar kwaad.”

Gelukkig kan niet worden ontkend dat ondanks alles de emancipatiegolf zich heeft kunnen doorzetten, met name in Europa. Deze ging gepaard met een toenemende individualisering, rationalisering en sekularisering. „Aan deze emancipatiebeweging heeft het humanisme een niet geringe bijdrage geleverd”, aldus Krug, die tevens de schaduwzijden van deze ontwikkeling signaleert: „Immers, met het verval van de traditionele gemeenschapsvormen geraakten mensen onworteld, geïsoleerd, vereenzaamd”.

Albert Nieuwland gaat nader in op de uitdagingen die deze „ik-kultuur” het humanisme stelt. Het humanisme is in het verleden vaak opgevat als louter levensbeschouwing, ver verwijderd van de alledaagse realiteit. Aldus blijft het humanisme te zeer „menu bij de maaltijd” en voert niet tot de maaltijd zelf. Nieuwland pleit voor een levende humanistische traditie, waarin beschouwing en beleving actief op elkaar inwerken. Het zijn twee verschillende ervaringswijzen van de werkelijkheid, elk met hun eigen waarde. Een klub van overtuigde humanisten zou volgens Nieuwland een open werkgemeenschap moeten zijn, die voortdurend deze wisselende processen beproeft op hun betekenis voor de actieve zingeving aan het leven.

Een man die zich in zijn wetenschappelijke arbeid nadrukkelijk met deze oriëntatie op het mens-zijn heeft bezighouden, was Tonko Tjarko ten Have. Zijn „Groei naar volwaardig mens-zijn”

is opnieuw verschenen en wordt in *Rekenschap* besproken. Een andere bespreking is gewijd aan „The humanist tradition” van Alan Bullock. Deze was geïnteresseerd in de betekenis van de woorden „humanist” en „humanisme”, zowel vroeger als nu. Hij schreef er een dik boek over vol.

Een aantal sociologie-studenten uit Rotterdam hebben uitvoerig onderzoek verricht naar de koers van het HV in de voorbije veertig jaar. Met name het dilemma „beweging” willen zijn, en tegelijk „institutie”, is op zijn organisatorische konsekventies doorgelicht. De studenten geven in *Rekenschap* een samenvatting van hun bevindingen. Een duidelijke profilering is voor elke vereniging onontkoombaar, ook voor het HV. Hoe kan het Verbond nu het best een tehuis zijn voor het gehele humanistisch volksdeel, terwijl daarbinnen zoveel verschillen van opvatting leven? Dit dilemma moet volgens de studenten worden ingebouwd in de organisatievorm, die dan plaats biedt aan de verschillende stromingen:

- bezinning op de levensovertuiging en de omgang met de traditie van de overtuiging,
- ethische bezinning, het zoeken naar richtlijnen voor wat verantwoord maatschappelijk handelen is (zowel kritische humanisten als zij die in het Algemeen Humanistisch Trefpunt zijn verenigd zouden hier, zij het met verschillende opties, hun bijdrage kunnen leveren),
- praktische actie met betrekking tot enkele maatschappijproblemen, waaraan in gemeenschappelijk overleg prioriteit is toegekend voor een bepaalde periode.

Ook de rk-godsdienstsocioloog **Walter Goddijn** tipt bovengenoemd dilemma aan in zijn bijdrage voor deze *Rekenschap*. Hij voegt er nog een dilemma aan toe: „Het HV moet, gewild of ongewild, zijn ledenbestand of zijn invloedssfeer versterken door de „afval” van de kerken en gelijktijdig in overleg blijven met die kerken en een stuk verantwoordelijkheid van diezelfde kerken, althans in belangrijke mate, overnemen. Daarmee is een spanningsveld

gegeven, dat sinds de oprichting van het HV is gebleven en de emancipatie belemmert.” Volgens Goddijn zijn jodendom, christendom en islam minder tolerant dan hindoeïsme, boeddhisme en humanisme. Deze laatste drie zijn levensbeschouwingen die „het voordeel van de twijfel” hebben; „een kerk (heeft) het nadeel van de zekerheid”. Aldus Goddijn.

HV-voorzitter **Rob Tielman** gaat nader in op de begrippen humanistische stroming en humanistische beweging, de laatste op te vatten als de actieve georganiseerde kern van zo’n vijftigduizend volwassenen in HV, Humanitas, De Vrije Gedachte, HIVOS, HOM etc. De jongste opinie-onderzoeken wijzen uit, dat ruim twintig procent van de Nederlandse bevolking tot de humanistische stroming kan worden gerekend. Maar veel van het humanistisch ideeëngoed wordt in ruimere kring gedeeld. Zo blijkt 81 procent te vinden: „De enige die voor het leven verantwoordelijk is, is de mens zelf”. En 53 procent vindt: „Het enige dat telt, is het leven vóór de dood”. De naambekendheid van humanistische instellingen is groot: 88 procent kent het HV, 84 procent ook Humanitas, 61 procent kent het Humanistisch Vredesberaad, het HOM en HIVOS, 56 procent de HSHB etc. Overigens denkt toch nog dertig procent van de Nederlanders dat mensen die in een god geloven, altijd een rijker geestelijk leven zullen leiden dan mensen die hier niet in geloven.

Tielman vindt dat in veertig jaar heel wat is bereikt. Toch zijn de doelstellingen van het HV nog lang niet alle verwezenlijkt, waarbij hij herinnert aan de moeizame strijd voor het principe van de zelfbeschikking, tot uiting komend in zaken als relaties, euthanasie, de wet gelijke behandeling, zedelijkheids-wetgeving, abortus, hulp bij zelfdoding, het pluriform onderwijs als basisvoorziening en de monopolieposities van konfessionele instellingen. „De vooruitgang die is geboekt, geeft ons hopelijk de energie om onverminderd te blijven streven naar een steeds menswaardiger samenleving”, besluit Tielman zijn betoog.

Rekenschap, maart 1986, te bestellen door storting van f 10,- op giro 58.22.93 ten name van Stichting Socrates te Utrecht.

ALTIJD AL V

Hoe het komt weet ik niet, maar ik heb het vermoeden dat mijn leeftijdsgenoten *geloviger* worden. Of misschien is *religieuzer* een beter woord. Het lijkt wel of men tegenwoordig weer „de andere kant” op twijfelt; was men vroeger onzeker over het bestaan van een verschrikkelijke God, de laatste tijd heeft men er moeite mee te beseffen dat er buiten ons om helaas niets is.

Het aantal Bekende Nederlanders dat een godje heeft, of iets wat daarvoor moet doorgaan, wordt ook groter. Maarten 't Hart twijfelt, Biesheuvel twijfelt, Ischa Meijer twijfelt, Hans Verhagen twijfelt, Reve twijfelt niet, maar ook Oek de Jong heeft „iets” en gelooft in „iets”, en zelfs aan de recensies in Vrij Nederland van Carel Peeters kun je lezen dat hij vermoedt dat er „iets” is. Jeroen Brouwers' werk is doortrokken van religie en zijn opvatting over literatuur is dermate mytisch dat er niets menselijks meer aan is; alles heeft met elkaar te maken. Hoewel ze het niet expliciet uitspreken, voel je de grote goddelijke hand die zij vermoeden die hun leven bepaalt.

Hoe vaak heb ik de laatste tijd niet moeten horen, naar aanleiding van één of andere Avro-uitzending over reïncarnatie, dat het nu „toch wel zeker is” dat wij, eenvoudige stervelingen, toch een ander leven hebben geleid en dat in ons nog de zielen spoken van vele generaties geleden. Elseviers weekblad liet zelfs een soort geleerde aan het woord die via hypnose de mens een blik in de toekomst kon laten werpen.

„We gebruiken maar ééntiende van onze hersenen, heeft de wetenschap uitgedokterd, – er moet *dus* meer zijn,” hoor ik ook vaak. En ik zwijg dan gepast, want niet alleen vind ik dit nonsens, ik heb zelf het gevoel dat ik soms niet eens dat eentiende deel gebruik.

Ik geloof dus niets.

Helemaal niets.

Mijn opvoeding was daar ook op gericht.

Ofschoon mijn ouders humanisten waren, kreeg ik op school bijbels. Al na een paar weken vond ik mijn ouders grote zondaars en vreesde ik dat God ze afschuwelijk zou straffen voor hun ongelooft. Het was toch allemaal veel verstandiger als je in God geloofde? Wees goede vrienden met God en je leven loopt voorspoedig, dat was de boodschap van de bijbel waar ik als kind gevoelig voor was. Uit die tijd is een opstelletje van mij bewaard gebleven, dat ik u niet wil onthouden.

Theo Holman klas 4a 1962

Dick Bos de detektieve die Judo kon, was door een dief met een mes gestoken. Hij had z'n been gebroken en het mes kwam tegen zijn hart aan en hij zou spoedig sterven als er niet snel hulp kwam, maar Dick had geen vader en moeder en ook geen broer en hij was

dus alleen en niemand kon hem helpen. Inspecteur Bruins was zijn vriend bij de politie en die kon hem ook niet helpen want die wist niet waar Dick was. Telefoon had in die tijd niet iedereen.

De grote vraag was gaat Dick Bos dood? Hij kon bijna geen ademen... dat mes... boing! Rats! Zo was dat mes in zijn hart gestoken! Keihard en daarna was de dief weggelopen door het raam naar buiten waar een auto klaarstond. Toen begon Dick te bidden. Hij bad tot God. Hij zei God laat mij die dief vangen en dus niet doodgaan. Toen zei God jij gelooft niet in mij en dat was waar, want Dick was heel sterk en had geen God nodig maar nu wel. Ja, zei Dick. En toen begon hij weer te bidden en toen zei hij ik zal tien keer bidden als u mij helpt en ook in God geloven en toen begon hij in God te geloven en te bidden en toen zei God nu zal ik je helpen. Roetsj daar ging het mes uit het hart en... krrroing! Zijn been werd weer heel!

Dick Bos was toen heel dankbaar en zei ik zal twintig keer bidden als u mij ook de dief geeft en hij begon 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20! Allemaal gebeden en toen... toen kwam opeens de dief en de dief zei ik heb het gedaan. Ik heb spijt! Dick Bos nam hem in een judogreep waaruit je niet los kan komen en bracht hem zo naar de politie.

Een mooi avontuur, Dick zei inspecteur Bruins.

Ik geloofde wel, maar toch niet echt. De experimenten die ik met God in het diepste geheim uitvoerde – want ik schaamde me toch een beetje naar mijn oudes toe – slaagden niet. Ik bad wel honderd keer om een fiets! Soms wel vijfhonderd keer! Maar de fiets bleef in de winkel. Ook het bidden om kleine bedragen van mijn moeder voor het kopen van snoep en een (nota bene) tweedehands tennisbal werd niet gehonoreerd.

Mijn ouders hadden kortom gelijk.

Op mijn zeventiende kreeg ik weer een gelovige periode, zij het nu niet in de heer, maar in allerlei goeroes. Ik had toen last van migraine en kreeg daarvoor pillen voorgeschreven waardoor ik volstrekt dronken over straat liep. In die tijd maakte men reclame voor de goeroe Maharisji Mahesj Yogi. Hij was de leermeester van de Beatles en wat goed was voor hen moest ook goed zijn voor mij. Het aanleren van de Trancendente Meditatietechniek kostte alleen zo'n honderdvijftig gulden en dat geld kreeg ik nooit bij elkaar, aangezien ik alles wat ik kreeg belegde in boeken van Herman Hesse en platen van Bob Dylan. Een moeder van een vriend van mij liet zich echter de meditatietechniek aanleren en was nadien zo sportief – hoewel ze geheimhouding aan de goeroe had beloofd – om één en ander aan mij door te vertellen. Maar hoe ik mijn mantra

N GOD LOS

„sring” ook in mijn hoofd herhaalde, mijn koppijn verdween niet en op welke andere manieren ik ook naar mijn navel staaarde – niets wist mijn geest het licht te doen zien of mij anderszins geestelijk te verruimen. Ik moest de zepillen tegen mijn migraine blijven gebruiken; het enige wat de pijn verminderde was verliefd worden. Al gaf dat weer een pijn die zo mogelijk nog erger was dan migraine.

Mijn ouders hebben nooit negatief gereageerd op mijn geestelijke zwerftochten. Integendeel. Ik moest het allemaal maar onderzoeken, „behouden wat nuttig was” en het was juist die tolerantie, die misschien wel karakteristiek is voor een humanistische opvoeding, waaraan ik me ergerde. Alles mocht! Nou, dat is vervelend voor een puber.

Uiteraard diskussieerde ik wel eens met mijn ouders over het mystieke oosten. Als ik de loftrumpet stak over een vergeestelijkt leven – ik zag mezelf namelijk wel eens als een monnik ergens in de Himalaya – dan begonnen zij meteen over „verantwoordelijkheid” te zeuren. Misschien omdat ik achteraf vind dat zij gelijk hebben, heeft zo’n standpunt mij nooit echte frustraties bezorgd, zoals ik dat vaak zie bij jongeren met een katholieke of gereformeerde achtergrond.

Humanisten zijn wel saai.

Waar anderen herinneringen hebben aan „fijne sferen” met veel kaarsen en harmoniumklanken, zie ik mijn vader en moeder alleen maar in pyjama op zondagmorgen voor de radio zitten, luisterend naar *Weer of geen weer* van Bert Garthof. Als ene „Gerrit” had gezegd „wat leeft en bloeit en ons altijd weer boeit” klonk de eindmelodie van het programma en begon het kwartiertje Humanistisch Verbond. Dat waren altijd *lezingen*, waarin de Humanistische Gedachte werd verwoord. Meestal aktuele problemen waarover men zijn humanistische mening gaf. Deze lezingen waren bij mijn ouders populair. Ik weet nog, dat er eens een spreker was die afstand nam van de radio-dominees.

„Dames en heren luisteraars, goedemorgen. Laatst hoorde ik voor de radio iemand de mens vergelijken met een auto. Hij zei: een auto heeft benzine nodig om te rijden, en zo hebben wij, de mens, eten nodig om ons voort te bewegen. Hij had nog meer vergelijkingen. De motor van de auto, vergeleek hij met het hart van de mens. Maar waar ging het die radiospreker om? Op een gegeven moment zei de man – een dominee – dat een auto alleen maar kon rijden als hij werd bestuurd. U voelt hem waarschijnlijk al: zo konden wij, de mens, ook alleen maar bewegen als wij zouden worden bestuurd. Door een god. Ja, ja.”

Vervolgens besprak de humanist de valse retoriek van deze vergelijking. „De mens is geen auto! De mens is een mens, een uniek wezen; in staat om zichzelf te besturen, zonder een Grote Chauffeur.” Etcetera, etcetera.

„Juist”, hoorde ik mijn vader af en toe zeggen – en ik stel me voor dat „de anderen” op dezelfde manier „juist” zeiden tegen de dominee of de pastoor als die sprak.

Na afloop van zo’n lezing werd er bij ons thuis wel over gesproken. De nadruk werd gelegd op de rede en de redelijkheid, Multatuli werd geciteerd en af en toe zocht mijn vader iets op in het boek *Modern Humanisme* van Jaap van Praag. Er was ook wel kritiek op het Verbond, zij het van een mildheid die mij als kind eveneens ergerde. Ik geloof dat mijn vader mensen als Constandse en Van Praag te links vond; het humanisme had volgens hem nauwere banden met het liberalisme dan met het socialisme.

Wat ik eigenlijk met het hierboven geschetste wil zeggen, is dat er, ofschoon ongodsdienstig opgevoed, geen sprake was van een Humanistische Kultuur. Ik ben daar eigenlijk nog steeds blij om. Ik ken mensen van mijn leeftijd die ongodsdienstig zijn opgevoed en later door een of andere gedachtenstoornis – want zo blijf ik dat toch zien – plotseling „in de Heer” zijn gekomen. Zij vonden het „arm” dat zij geen gevoel voor religie hadden meegekregen en zij meenden door de verbanden die zij in het leven zagen de hand van een Hogere Macht te zien. Ook al schetste ik twee of drie andere verbanden en trachtte ik daarmee het bewijs van hun stelling te ontcrachten, het bleek mij niet mogelijk ze werkelijk te overtuigen. Zij *geloofden*, in de ware zin des woords en waren daar misschien wel net zo dogmatisch in, als ik in mijn ongelooft.

Ik ben mijn ouders dankbaar voor mijn geestelijke vorming die er voor het grootste gedeelte uit bestond dat ik niets kreeg opgelegd. Mij werd veel aangeboden en als ik eens dwaalde (naar het kommunisme, of naar de Indiase mystiek) werd dat kritisch bemarkentarieerd, maar onder kritiek moet men hier meer een soort schouderophalen verstaan dan het stukredeneren van een bepaald standpunt. Natuurlijk heb ik zelf kritiek op die houding.

Ik vind dat mijn ouders zich teveel richtten naar de Grote Denkers van het Humanisme. Misschien is dat overigens wel een kritiek die ik momenteel op het hele Verbond heb. Ik meen dat men zich teveel bezighield met het verbreiden van het humanisme dan uit te gaan van een humanistische manier van denken. Iedere week horen wat humanisme inhoudt is dé methode om er een hekel

aan te krijgen. Het verwijt dat het Humanistisch Verbond een „kerk is zonder God” vind ik daarom niet eens zo onterecht – dat heeft men er namelijk wel van gemaakt. De dominee van het Verbond zei het misschien beter dan de echte dominee, maar het bleef een dominee die alleen maar sukses had in de eigen parochie.

Gelukkig is het Verbond de laatste jaren een andere weg ingeslagen. Men heeft nog wel zieltjes nodig, maar probeert die niet meer te werven door te laten zien wat humanisme is, maar door praktisch humanisme te bedrijven. De dominees binnen het Verbond vertellen gelukkig minder en laten godszijndank meer zien.

Die dominees hadden we misschien nodig. Een kind heeft een vader nodig, een auto een bestuurder.

Mensen hebben slechts elkaar nodig. Aldus eindigde zo’n HV-dominee ook vaak.

Theodor Holman

De tragisch-heroïsche levenshouding van W.C. Fiege

Veel lezers wisten er al van door de twee advertenties die in vorige nummers van de Humanist stonden: Fiege, de voormalig directeur van het Verbond, heeft een boek geschreven met een lange titel „Leven zonder antwoord, religieus humanisme als tragisch-heroïsche levenshouding“. Het boek bevat een diepgaande analyse van de aard en de positie van de mens op deze planeet. Het is een zeer interessant veelomvattend maar ook tamelijk moeilijk boek en daardoor onuitvoerbaar om in het kort een makkelijk leesbare samenvatting van te geven. Daarom beperk ik mij tot één belangrijk aspekt dat ook in de titel wordt genoemd: het religieus humanisme.

Als de mens om zich heen kijkt, ontdekt hij al spoedig dat hij deel uitmaakt van een oneindig groot geheel dat wij aanduiden met het woord kosmos. Zowel over dat geheel als over het deel dat ons bijzonder interesseert, het bestaan van de mens daarin, komen onontkoombare vragen op: waar vandaan?, waarheen?, waarom zo? Het zijn vragen waarop de mens geen antwoord kan vinden en waarvan de juistheid wetenschappelijk (d.w.z. met behulp van zijn redelijke vermogens) kan worden aangetoond. Enerzijds ontdekt de mens dus een bijzondere band met de kosmos omdat hij daarvan voor zijn bestaan volstrekt afhankelijk is en er zelf deel van uitmaakt. Anderzijds ontdekt hij dat hij komt te staan tegenover onbeantwoorde vragen, tegenover een mysterie dat door Fiege wordt aangeduid met „het onbenoembare“.

De band met de kosmos, het mysterie buiten en binnen de mens, kan men omschrijven als de religieuze dimensie van het mens-zijn. Het Christendom heeft getracht het onbenoembare te benoemen door invoering van het begrip „God“ en daarop een hele theologie te ontwikkelen. Dit begrip verliest in onze samenleving in toenemende mate zijn geloofwaardigheid. Daarmee vervalt echter niet de diep-menselijke behoefte aan beleving en erkenning van de band met het onbenoembare, het mysterie. Ook de samenleving kan niet los worden gezien van de band met het zijn-mysterie. De betekenis van religie in deze betekenis wordt in de westerse samenleving vaak miskend. Dat is begrijpelijk als reactie op de ban van de christelijke godsdienst. Maar het is wezenlijk onjuist. Religie is een voor het menszijn fundamenteel gegeven en haar betekenis voor de samenleving is daarom nauwelijks te overschatten. De mens kan als redelijk wezen de kosmos

ontdekken en zich van kosmische verbondenheid bewust worden. Hij kan dat concreet ervaren in het contact met de natuur, met de mede-mens en met die kunstuitingen die een reactie uitdrukken van de mens op de wereld.

Hoewel Fiege in zijn boek stelt dat de betekenis van de religie voor de samenleving nauwelijks kan worden overschat, besteedt hij geen aandacht aan de sociale vormgeving als cultureel element, zoals alle wereldreligies dat te zien geven. Religieus beleven blijft bij hem een individueel gebeuren. August Comte heeft zo'n honderdertig jaar geleden met zijn „Religie der Mensheid“ die in het teken stond van liefde, orde en vooruitgang – zonder god maar met een eigen eredienst – helaas weinig sukses gehad. Toch moet onder ogen worden gezien dat een levend religieus beleven behalve individueel ook een komponent heeft in de sociale vormgeving. Zonder dat komt het individuele element maar schamel tot ontplooiing. Mensen hebben er immers behoefte aan hun religieus besef telkens opnieuw te beleven en te herkennen in woorden, riten, symbolen, kunstuitingen, viering van centrale waarden, plaatsing (heiliging) van belangrijke levensgebeurtenissen als geboorte, huwelijk en dood, en het leven van alledag, in de totaliteit van het leven in gemeenschap. De sociaal-kulturele vormgeving is daarbij tevens een onmisbaar belang voor de overdracht van de ene generatie op de volgende. Juist in het verwaarlozen van deze factoren moet naar mijn mening het grote tekort worden gezocht in het huidige functioneren van het Humanistisch Verbond.

Naast het religieus humanisme bevat dit boek beschouwingen over problemen van het menszijn, een fundering

van de ethiek in het streven naar vrijheid: over de betekenis van de kunst en over de crisis van onze beschaving. Kortom: een inspirerend studieboek.

Een tragisch-heroïsche levenshouding. Wat moet ik me daar nou bij voorstellen, zult u zich misschien afvragen. De auteur geeft daar in z'n boek min of meer antwoord op in onderstaand fragment.

„Waarom is religieus humanisme nu fundamenteel als een tragisch-heroïsche levenshouding te kenmerken?“

Het woord tragisch staat voor een treurig stemmende situatie. Treurig omdat die geheel anders had kunnen zijn maar is zoals die is. Het drama staat bij wijze van spreken steeds als (mogelijke) fataliteit om de hoek. Het Koning Oidipus treurspel van Sofokles is van dat laatste de klassieke illustratie.

– Tragisch is het menszijn omdat de mens zichzelf ongevraagd aantreft in de wereld. Een wereld die voor hem in aanzienlijke mate gekenmerkt wordt door lijden, met als afsluiting de dood.

– Tragisch omdat de mens uit de aard van de zaak geen antwoord kan geven op de door hem gestelde vraag naar het waarvandaan, waarheen, waarom zo.

– Tragisch is het menszijn omdat de mens aangelegd is op vrijheid, maar gevat is in structurele gegevenheden.

– Tragisch omdat vrijheidsrealisatie een weg is die wel begaan kan worden maar nooit ten einde.

– Tragisch omdat wel het vermoeden gerechtvaardigd is, dat vrijheid in enigerlei relatie met het onbenoembare staat, maar dit laatste geen antwoord toelaat op de vraag wat de relatie is tussen (de band met) het onbenoembare en de zelf-verwerkelijking van de mens.

– Tragisch omdat de mens een leefwereld heeft geconstrueerd mede om vrijheid in de uiterlijkheid te realiseren: een wereld die als technisch-functionele werkelijkheid echter zijn menselijkheid bedreigt en zijn vrijheid uitholt.

Heroïsch staat op zichzelf beschouwd in relatie tot gevaarlijk leven. Ook al een door misbruik belaste term. Er moeten gevaren worden overwonnen, terwijl

het daarin slagen geenszins vaststaat.

– Leven ter verwerkelijking van vrijheid is gevaarlijk en dus heroïsch leven, in tweeërlei opzicht: In de innerlijkheid omdat de mate van vooruitgang ongewis is. Bovendien is voor velen die bij de vleespotten der onvrijheid blijven, dat op-weg-gaan ergerniswekkend, want teken aan de wand van eigen onbewegelijkheid in de cirkel van het nihil. Ergernis die, geprojecteerd op de mens die op weg gaat, wonden kan slaan. In de uiterlijkheid omdat het streven vrijheid daar gestalte te geven, evenzeer weerstanden oproept. Talrijke kleine en grote gevestigde belangen komen dan immers op de tocht te staan.

– Heroïsch om de verwerkelijking van vrijheid ter hand te nemen in het bewustzijn dat vooruitgang op die weg, zowel in de innerlijkheid als in de uiterlijkheid doorgaans plaatsvindt op de wijze van de Echternacher springprocessie.

– Heroïsch omdat standvastigheid telkens weer moet worden opgebracht om voort te gaan in de duisternis van vele ontmoedigingen.

– Heroïsch vanwege het bewustzijn dat de mate van vrijheidsrealisatie in geen enkele verhouding staat tot het leed waardoor de weg van de mens(heid) wordt gekenmerkt.

– Heroïsch omdat ondanks alles, op weg gaand naar vrijheid, volmondig ja gezegd wordt tegen het leven; óók zonder enige zekerheid over enigerlei „slotafrekening“ ten aanzien van vele zaken die als schreeuwende onrechtvaardigheden worden ervaren.

– Heroïsch omdat de poging tot ombouwen van de huidige technisch-functionele leefwereld tot een menswaardige moet plaatsvinden zonder godsdienstig of ideologisch perspectief van een rijk der gelukzaligheid hier of elders.

Houdt deze levenshouding in, dat er voor blijmoedigheid geen plaats is? Integendeel. Het op weg zijn naar vrijheid is óók het vreugdevol beleven van zichzelf. Integendeel, want het gestalte geven aan de band met de ander is, in dankbaarheid, menselijke solidariteit beleven. Integendeel, want ons bezig zijn met kunst kan de begrenzing van alledag in transcenderende verrukking doorbreken. Integendeel, want het beleven van de band met het onbenoembare is kosmische geborgenheid ervaren. Integendeel, want uit de menselijke situatie voortvloeiende tegenstelling tussen droom en daad in talrijke levenssituaties biedt vaak gelegenheid tot een bevrijdende lach."

Jan de Leede

W. C. Fiege, „Leven zonder antwoord, religieus humanisme als tragisch-heroïsche levenshouding“. Uitg. van Gorcum, 218 blz., f 32,50. Voor HV-leden f 24,75 (ook in de boekhandel tegen deze ledenprijs).

STICHTING BEILEROORD

De Stichting "Beileroord" beheert het algemeen psychiatrisch centrum "Beileroord" met 360 plaatsen en het psycho-geriatrisch verpleeghuis "Altingerhof" met 110 plaatsen. Het personeelsbestand telt 500 medewerkers.

In verband met uitbreiding van de dienst geestelijke verzorging zoeken wij een

Humanistisch geestelijk raadsman/vrouw

voor een part-time dienstverband van 50%

U zult zorg dragen voor de geestelijke begeleiding van patiënten en familieleden in samenwerking met de andere disciplines. Ook wordt er naar gestreefd contacten te onderhouden met raadslieden/pastores uit de plaats van herkomst van de patiënt. Er functioneert een werkgroep dienst geestelijke verzorging binnen de stichting "Beileroord".

Wat wij vragen en bieden:

U beschikt over een afgeronde studie van het Humanistisch Opleidingsinstituut en u hebt ervaring als humanistisch geestelijke verzorger.

U bent bereid in teamverband samen met de aanwezige geestelijke verzorgers te werken. Gezien de aard van de instelling wordt van u verwacht dat u open staat voor andere levensbeschouwelijke stromingen.

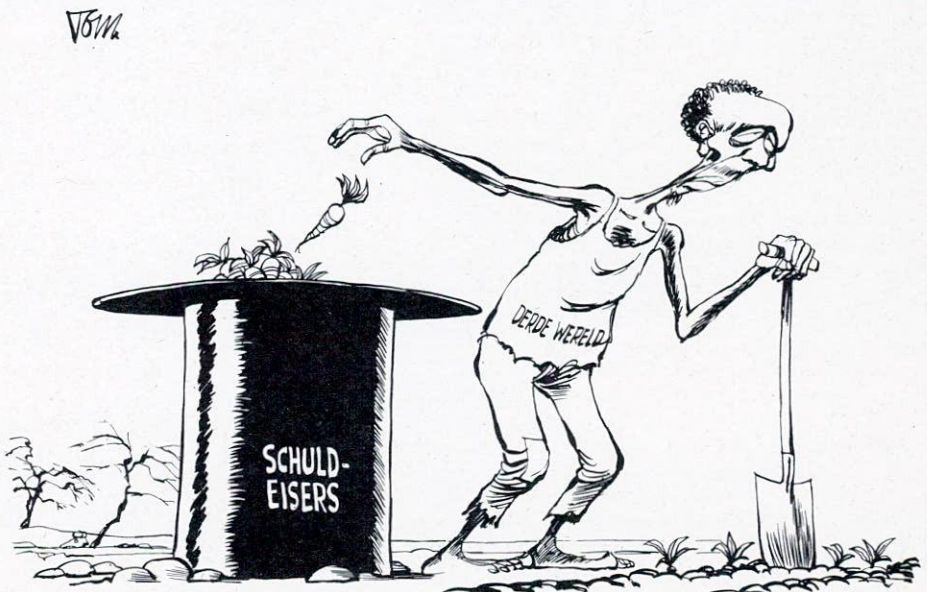
Het salaris is op basis van opleiding en ervaring. Het Algemeen burgerlijk pensioenfonds is van toepassing evenals de Interprovinciale ziekenkostenregeling.

Uw reactie:

Telefonische informatie over deze vacature kan worden ingewonnen bij pastor L.J.M. Mulder, telefoon 05930-2541.

Uw schriftelijke sollicitatie kunt u onder vermelding van vacaturenummer 86-07 richten aan de dienst Personeel & Organisatie, Postbus 30.000, 9410 RA Beilen.

86-07

Humanisme belangrijker dan politiek

Wie „De Humanist“ van nov. '85 aandachtig heeft gelezen en hetgeen in dit nummer staat als kenmerkend voor het humanisme beschouwt, is mogelijk tot de konklusie gekomen dat een „echte“ humanist „dus“ tegen kernwapens, tegen Amerika en ja eigenlijk ook tegen atoomstroom moet zijn.

Het enige wat aan de aanbevelingen of zo u wilt indoktrinatie ontbrak was een keihard (links) stemadvies. Natuurlijk kan, althans in Nederland, van een voorzitter van het vredesberaad en een PvdA defensiespecialist moeilijk iets anders worden verwacht en is hun visie belangwekkend. Toch lijkt het mij goed enig tegengas te geven en echt niet alleen om te testen in hoeverre de redactie de vrijheid van meningsuiting respecteert.

Vooraf een aantekening. Ieder humaan denkend mens wenst de massa vernietigingswapens zo snel mogelijk de wereld uit, over het **hoe dit dan wel zou moeten** zijn de meningen sterk verdeeld.

Er zijn humanisten die oprecht menen dat misschien juist dank zij de onvoorstelbare vernietigingskracht van de atoomwapens de grootmachten geen oorlog meer durven beginnen. Er zijn humanisten die dat grote en vaak misleunende Amerika toch nog steeds dankbaar zijn dat zij ons in elk geval van het nazisme hebben bevrijd en ons als land weer op de been hebben geholpen.

Er zijn humanisten die kernwapens verafschuwen maar nukleaire stroom als milieuvriendelijk en welvaart bevorderend beschouwen. Er zijn humanisten die denken dat een voortzetting van het huidige beleid nog een aantal jaren nodig is en overeenkomstig stemmen. Wie (het meest) gelijk heeft of krijgt zal de toekomst ons leren; persoonlijk hoop ik dat, wanneer in Genève een akkoord wordt bereikt de humanisten met de nodige reserve en rust het dan ongetwijfeld losbarstend gekrakeel tussen groeperingen die hiervoor „de eer opeisen“ zullen gadeslaan.

Omdat met name een humanist weet dat alles betrekkelijk of in elk geval voorbijgaand is, moet het verbond zich voor politieke stellingname hoeden. Van mensen die zich duidelijk als links

of rechts denkend profileren moet vroeger of later worden vastgesteld dat zij weliswaar een mening hebben geventileerd maar eigenlijk zo geloofwaardig mogelijk een van hen verwachte rol hebben vertolkt, dit leidt tot steroptiep (dogmatisch) denken.

Is het eigenlijk niet zo dat, wanneer de Pershings, Tomahawks en SS20-raketten een boze verre herinnering zijn, het omstreden uranium (kernsplijting) vervangen is door waterstof (kernfusie) en ook Den Uyl, Lubbers en Nypels hoogstens nog ergens als vergeeld portret op het Binnenhof hangen. Het humanisme er nog steeds zal zijn als een immer groeiende groene boom die de mensen geestelijk zuurstof geeft?!

Wil het humanisme en met name het Humanistisch Verbond blijven bestaan, dan is bij voortduring en vóór alles aandacht nodig voor wat ons bindt. Van de kerken met IKV-en ICTO-vleugels kunnen wij in elk geval één ding leren en wel hoe het niet moet.

Het dikke kerstnummer is een n.m.m. uitstekend voorbeeld dat en ook hoe het wél kan.

Ime Dekker (Goes)

Een veertigjarig jub

Laten we er maar eerlijk voor uitkomen: uitbundig feestvieren heeft geen grote prioriteit in de gemeenschappen van het Humanistisch Verbond. We hebben geen traditie op dat gebied. Humanistische feestdagen bestaan (nog?) niet, we hebben zelfs geen eigen liederen. Bij alle belangrijke waarden die in het Humanistisch Perspektief omschreven worden, zoekt men tevergeefs naar woorden als blijheid en levensvreugde. Het humanisme vertoont in dat opzicht nog altijd wat calvinistische trekjes. Feestvieren in humanistische kringen beperkt zich meestal tot een receptie, opgeluisterd met pianomuziek, een strikje of iets dergelijks. Soms erg mooi en zeker cultureel verantwoord, maar echt een vrolijk feest?

Wie het gemeenschapsnieuws en het HV-gebeuren in de Humanist regelmatig leest, ontdekt dat er weinig vrolijks te beleven valt op de bijeenkomsten. Buitenkerkelijken die zich wel kunnen vinden in de doelstellingen van het Humanistisch Verbond, maar geen behoefte hebben om zich altijd maar weer te verdiepen in de levensbeschouwelijke achtergronden, moedigt men op deze wijze niet aan om lid te worden.

Hebben humanisten dan geen gevoel voor humor? Het blad de „Humanist“ laat de laatste jaren zien dat gevoel voor humor wel degelijk in het Verbond aanwezig is. De afwisseling van de levensbeschouwelijke artikelen met cartoons en wat luchtiger stukken, vergroot de leesbaarheid en gaat zeker niet ten koste van de kwaliteit.

In de gemeenschap Amersfoort heeft een groepje leden het initiatief genomen om naast de serieuze activiteiten als het Humanistisch Hulpverleningsteam, Literaire kring en Open huis ook wat vrolijkere te organiseren. In het begin heeft men de nieuwjaarsbijeen-

HUMANISME HET VOORDEEL VAN TWIJFEL

De eerste keer dat u een nummer van de Humanist leest? En: nieuwgierig geworden

naar wat het Humanistisch Verbond u heeft te bieden? En wat humanisme eigenlijk precies is? U kunt bij het Verbond gratis een brochure aanvragen waarin alle informatie staat. Een telefoontje (030-318145) naar het Verbond is genoeg. U kunt natuurlijk ook een kaartje sturen: Postbus 114, 3500 AC Utrecht.

Optreden van de cabaretgroep Vallen en opstaan. Het nummer siamese vierling

komt opgeluisterd met eigengemaakte liedjes op bekende wijsjes en het voordragen van bestaande proza of poëzie. Langzamerhand groeide dit uit tot een cabaretgroep die eigen geschreven teksten op muziek zet, sketches maakt en jaarlijks een nieuw programma brengt.

In Amersfoort viert men nu reeds vier jaar samen met Humanitas en het NIVON een gezellige nieuwjaarsbijeenkomst, die door 120 tot 150 leden wordt bezocht. Het veertigjarig jubileum kon de gemeenschap Amersfoort al in juni 1985 vieren. Op een zondagochtend-bijeenkomst, waarin vóór de pauze verschillende sprekers het ontstaan en groeien van de afdeling belichtten,

werd na de pauze een speciale jubileumuitvoering door de cabaretgroep verzorgd. In een periode waarin veel leden al met vakantie waren, bezochten ongeveer 120 mensen deze bijeenkomst op de zondagmorgen. Dat is niet alleen een opkomst waar veel afdelingen jaloers op kunnen zijn, maar ook een teken dat deze wijze van samen iets beleven erg gewaardeerd wordt.

Ook andere gemeenschappen en verenigingen hebben de Amersfoortse cabaretgroep weten te vinden en gevraagd om op te treden na een jaarvergadering of voor een avondvullend programma. De leden van de groep onderkennen dat vooral het spelen voor verenigingen buiten de humanistische kring het voordeel heeft dat weer een stukje van de oude misverstand wordt weggenomen, dat humanisme niet iets voor gewone mensen kan zijn.

Het aardige is ook, dat bij een optreden sommige mensen uit het publiek reageren met: „Wat leuk dat jullie dat doen, zoiets zou ook wel wat voor onze gemeenschap zijn.“ We kunnen het deze mensen alleen maar aanraden want het verrijkt het leven van de deelnemers en het geeft een enorme band in de groep.

Mensen die dergelijke activiteiten in de eigen afdeling willen starten, kunnen we aanraden een paar medestanders te

zoeken die in staat zijn wat vrolijke liedjes te maken.

Als het begin er eenmaal is, komen er altijd wel een paar mensen bij die iets meer willen, zoals een voordrachtje, een deklamatie of iets dergelijks. Laat ernst en humor elkander afwisselen en laat het niet allemaal over humanisme gaan. Onderwerpen kan men genoeg vinden in het dagelijkse leven, maar net als bij fotograferen is het de kunst om het essentiële er uit te lichten. Als men in staat is om teksten samen te stellen vanuit de eigen levensbeschouwelijke achtergrond en misschien ook nog een beetje weet te kruiden met wat humor, kan het humanisme uitdragen op een praktische wijze zonder het iedere keer met name te noemen.

De mensen die zich deze inspanning getroosten ondervinden twee dingen. Enerzijds het plezier dat men met elkaar beleeft tijdens het schrijven, musiceren, repeteren en optreden. En anderzijds de vreugdevolle middag of avond die men andere mensen bezorgt bij een geslaagd optreden. Ten slotte wees niet al te benauwd dat het niet meteen goed gaat. Ervaring kan men slechts krijgen door meerdere keren iets te doen. Denk er dan maar aan dat al die lezingen ook niet altijd even geslaagd en interessant zijn.

Rinus Wagener,
kontaktman cabaretgroep
„Vallen en opstaan“ Amersfoort

EUTHANASIE HOUDEN WE BUITEN DE VERKIEZINGSSTRIJD!

HET HV- GEBEUREN

Hoofdbestuur houdt vinger aan de pols politiek

Het hoofdbestuur heeft in zijn februari-vergadering twee belangrijk inhoudelijke notities aanvaard. Het eerste ging over de noodzaak de humanistische identiteit van de humanistische instellingen te versterken zolang het niet mogelijk of wenselijk is levensbeschouwelijk pluriforme instellingen op die gebieden tot stand te brengen. De tweede notitie handelt over de eisen waaraan burgerlijke ongehoorzaamheid vanuit humanistisch oogpunt zal moeten voldoen. Voorts houdt het hoofdbestuur de vinger aan de pols als het gaat om een aantal vanuit humanistisch oogpunt belangrijke zaken die momenteel in de politiek aan de orde zijn. Dat betreft de discussie rond de legalisering van vrijwillige euthanasie, de totstandkoming van de beoogde Wet Gelijke Behandeling, de privacy-wetgeving, de totstandkoming van een humanistisch universitair instituut voor onderwijs en onderzoek, de verdubbeling van het aantal humanistische raadslieden bij Defensie, de verdubbeling van de humanistische zendtijd op radio en televisie, de activiteiten van de zogenaamde Humanistische Partij (waarmee wij niets te maken hebben) in een aantal gemeenten, en dergelijke. De **Verbandsraad** van februari ging akkoord met de begroting 1986, en nam kennis van de eerste rapportage van het beleidsplatform Verenigingswerk. Aan de orde kwam onder andere de zorgelijke neiging om de persoonlijke levenssfeer te bedreigen door van alles en nog wat te willen registreren – onlangs nog aan de orde in godsdienstig-joodse kringen waardoor een aantal niet-godsdienstige joden in humanistische kring zeer verontrust werd. Het Humanistisch Verbond steunt het Comité Waakzaamheid Persoonsregistratie in het streven naar betere waarborgen tegen privacy-aantastingen.

Rob Tielman

Jubileum Rotterdam/Schiedam

Op zaterdag 15 maart viert de gemeenschap Rotterdam/Schiedam het heugelijke feit, dat het 40 jaar geleden is dat deze gemeenschap werd opgericht. Daarmee is deze HV-afdeling de oudste van alle afdelingen. Op de 15e maart vinden diverse activiteiten plaats, waarbij de ontmoeting van degenen die in die jaren bij deze afdeling betrokken zijn geweest, de nadruk heeft. Het programma ziet er globaal als volgt uit: Van 10.30 tot 12.30 is er een samenzijn van leden en oud-leden van de gemeenschap, waarbij het weerzien met de oud-voorzitters van de gemeenschap centraal staat. Daarna is er de mogelijkheid een lichte maaltijd te gebruiken.

Hans Korteweg in Rotterdam

Op woensdag 12 maart houdt Hans Korteweg in het Humanistisch Centrum te Rotterdam een inleiding over zijn nieuwe boek „Helen of Delen”, dat hij samen met Jaap Voigt heeft geschreven.

Hans Korteweg is geen onbekende in het Humanistisch Verbond.

Als begeleider van ontmoetingsgroepen heeft hij veel bijgedragen tot de ontwikkeling van dit werk. Minder bekend in de kring van het HV is hij echter als schrijver en organisatie-adviseur.

In Helen of Delen wordt beschreven hoe mensen weer gestimuleerd kunnen worden en hoe organisaties nieuwe impulsen kunnen krijgen wanneer de verschillende onderdelen weer aangesloten worden op een gemeenschappelijke basis een nieuw dynamisch geheel kan ontstaan.

Hans Korteweg en Jaap Voigt introduceren hiertoe een geheel nieuwe techniek. Zij ontwikkelden instrumenten die zowel opgaan voor de individuele mens als voor grotere eenheden.

Na een beschrijving van psychologi-

ken. 's Middags is er open huis, waarbij het gezellig samenzijn zal worden voortgezet. Wellicht is het een leuk idee als de aanwezigen hiervoor oude foto's die betrekking hebben op 40 jaar gemeenschap Rotterdam/Schiedam meenemen. Voor de kinderen zullen bij voldoende belangstelling aparte activiteiten worden georganiseerd. Vanaf 19.00 uur begint het avondgebeuren, deze avond zal speels worden geopend door een optreden van de theater/spelgroep „De Verbeelding”, onder leiding van de huidige HV-funktionaris Frans van Wijk. Een ieder die het leuk vindt nog eens herinneringen op te halen en oude bekenden van de gemeenschap Rotterdam/Schiedam nog eens te zien, is van harte welkom. Nadere informatie en opgave bij Freya Schuit-Blom, tel. 01892-14004.

sche methoden en technieken volgt steeds een concrete toepassing op het werken met en binnen organisaties.

Een mooi onderwerp dus in een tijd dat het HV zijn 40-jarig bestaan viert. Want bij een jubileum hoort een bezinning op de toekomst.

De avond vindt plaats op de Provenierssingel 48 in Rotterdam. Aanvang 20.00 uur, deur open om 19.30 uur. Kosten: f 5,- p.p.

HV-jeugdkamp

Ook dit jaar zal er weer een jeugdkamp worden georganiseerd. Ditmaal een kamp voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar. De plaats is 't Hiekerhoois in Hooghalen. Tijdstip: van 26 juli t/m 2 augustus. De kosten zullen naar alle waarschijnlijkheid ca. f 200,- per kind bedragen, eventueel is korting mogelijk. Het thema van dit kamp is nog niet bekend. Verdere informatie zal in het volgende nummer van Humanist worden bekendgemaakt.

Het hoofdbestuur presenteert zich op het kongres 1985

HET HV- GEBEUREN

Morele ontwikkeling

Hoe bevordert je moreel besef vanuit een humanistische achtergrond bij leerlingen van 10-20 jaar? Hoe kun je de theorie van Kohlberg over morele ontwikkeling toepassen in de praktijk van onderwijs, vorming en begeleiding? Hoe ontwikkel je lesmateriaal daarvoor? Om deze vragen gaat het in de weekendkursus: **Morele ontwikkeling volgens Kohlberg** die wordt gehouden op 2, 3 en 4 mei van vrijdagavond tot zondagmiddag. De cursus sluit aan bij verschillende werkvelden van het Humanistisch Verbond, maar is bedoeld voor ieder die

in de praktijk met die vragen te maken heeft. De cursus wordt verzorgd door een vormingswerkster en een onderwijskundige en bestaat uit schriftelijk materiaal, korte inleidingen en workshops waarin materiaal wordt gemaakt voor de eigen praktijk. Het weekend vindt plaats in Wolkenland bij Beek (Gld). De kosten zijn voor HVO-geven- den f 100,- en voor anderen f 160,-. Op- gave door storting van dit bedrag op giro 1934988 t.n.v. F. B. Mink te Deventer o.v.v. Weekend Morele ontwikkeling. Inlichtingen: 05700-42711 of 053-892051. Het bedrag dient binnen te zijn voor 10 april. Er zullen maximaal 50 deelne- mers zijn.

Gemeenschapsnieuws

Deze kolom bevat een beperkte keuze uit plaatselijke bijeenkomsten, die in principe voor iedereen gratis toeganke- lijk zijn.

Amsterdam: Op dinsdag 18 maart om 20.00 uur spreekt **Dr. E. Brongersma**, oud-lid van de Eerste Kamer, over het onderwerp „Pedofilie” in de lezingen- serie „Goed en Kwaad” van de gemeen- schap Amsterdam. Plaats: Humanis- tisch Centrum aan de R. Vinkeleskade 64 in A'dam-Zuid.

Assen: Dinsdag 11 maart om 20.00 uur is er een forum „**Humanisme en gemeen- tepolitiek**” in de Vijverhof te Assen. Me- dewerking verlenen diverse politici, waaronder mw. M. v. d. Brink, burge- meester van Gieten.

Doetinchem: Geestelijk raadsman **Ruud van Sijl** geeft op donderdag 20 maart om 20.00 uur een antwoord op de vraag „**Humanisme, wat is dat eigen- lijk**” in „De Kartouwe”, Waterstraat 14A te Doetinchem.

Groningen: Op zondag 6 april om 10.30 uur praat **Frans Commelin** over „**Huma- nisme en Poëzie**” in het Humanistisch Centrum, W. A. Scholtenstraat 2 te Gro- ningen.

Den Haag/Wassenaar: Dinsdag 25 maart om 20.00 uur buigen **Ron Klip- stein** en **Julieke Tellegen** zich over de vraag of er een „**Huis-, tuin- en keuken- humanisme**” bestaat. Plaats: Hum. Centrum, Laan Copes van Cattenburch 72 in Den Haag.

Heerenveen: Donderdag 6 maart om 20.00 uur presenteert **Mw. C. Jongbloed** uit Zwolle haar poppen- en schimmen- spel „**Geen tv vanavond**” in de Coorn- hertstate te Heerenveen.

Lochem: Woensdag 19 maart om 20.00 uur houdt **Mw. A. J. v. Dongen**, voorzit- ter van Interreligio Nederland, een le- zing over **Japan**, gevolgd door een film over dat land. Plaats: De Garve, Burg. Leenstraat te Lochem.

Meppel/Steenwijk: Op maandag 10 maart om 20.00 uur houdt **Dr. Sicco Mansholt** een inleiding over „**Star Wars**” in schouwburg „Ogterop” te Meppel.

Zutphen: Zondag 23 maart om 10.30 uur spreekt **Frits Snijder** uit Utrecht over „**Leven en werken vanuit een gemeen- schap**” in het Praathuis van de Polbeek, v. Dorenborchstraat te Zutphen.

Jac van den Oort

Landelijke dag vorming

Op 22 april is er een landelijke dag vorming met als thema „Beeld en Taal”. Met name de verschillen in beeldvor- ming en taalvaardigheid tussen man- nen en vrouwen zullen worden doorge- licht.

Godfried Bomans heeft eens beweerd: „Het aardige tussen man en vrouw is, dat zij niets van elkaar begrijpen.” Maar hoe zit dat dan in de groepen die wij aanbieden? Daar is het de bedoe- ling dat mannen en vrouwen van ge- dachten wisselen over persoonlijk en maatschappelijk relevante kwesties, dat ze elkaar begrijpen en zelfs van el- kaar kunnen leren. Kan dat wel? Op deze landelijke dag zullen we ons zowel theoretisch als praktisch verdiepen in dit thema.

De deelnemers krijgen een dokumenta- tiemap met achtergrondinformatie en een literatuurlijst.

Mensen die geïnteresseerd zijn in deze dag, kunnen bellen naar Nicolette Has- per of Mária Thomas, tel. 030-318145.

Homowerkgroep

De homowerkgroep van het Humanis- tisch Verbond organiseert van 18 tot en met 20 april een ontmoetingsweekend. Het weekend wordt gehouden in het vormingscentrum „De Kapellerput” te Heeze en vangt aan op vrijdag 18 april om 20.00 uur. Het weekend wordt afge- sloten op zondag 20 april in de loop van de middag. De prijs varieert, afhanke- lijk van draagkracht f 85,- tot f 115,-. Tijdens het weekend worden spel- en discussiegroepen geformeerd. Deelne- mers zijn vrij zich voor een groep in te schrijven. Onderwerpen voor de dis- cussiegroepen zijn: mannavriend- schappen, dromen, homoseksualiteit in de werkomgeving, geestelijke weer- baarheid, sadomasochisme. Verder is er een zang/musicalgroep en een ka- baret-spel-werkwinkel.

Nadere informatie kan verkregen wor- den bij: Homowerkgroep HV Postbus 114, 3500 AC Utrecht. Tel 030-318145

Vrouwen bekennen kleur

Op 22 maart vindt in Utrecht een lande- lijke vrouwendag van het HV plaats. Het thema is „vrouwen bekennen kleur”. De bedoeling is buitenlandse vrouwen/zwarte vrouwen te ontmoeten en met hun ideeën uit te wisselen over de positie van vrouwen in levensbe- schouwingen. Ook staat de positie van vrouwen in het humanisme ter diskus- sie. Vraag hierbij is bijvoorbeeld hoe vanzelfsprekend de gelijkwaardigheid van vrouwen in het humanisme is.

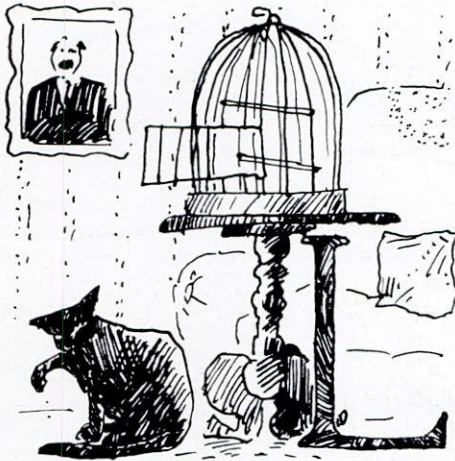
Door andere vrouwen en andere visies te leren kennen, kunnen humanistische vrouwen zich bezinnen over de gemeen- schappelijke belangen die ze hebben met andere vrouwen. Ook kunnen ze de verschillen leren waarderen. De vrou- wengroep verwacht van de ontmoeting meer zicht te krijgen op een strategie ter bestrijding van seksisme en racisme. Op het programma staat toneel, muziek, inleidingen, discussie, tentoonstelling en een infomarkt.

U kunt zich opgeven voor deze dag bij Dini Boer of Margreet de Leeuw, tel 030-318145. Entreegeld f 10,- inclusief lunch. Kinderopvang is aanwezig in- dien u zich tijdig opgeeft.

Mocht de prijs onoverkomenlijke be- zwaren opleveren dan kunt u contact opnemen met Margreet de Leeuw. Ver- dere informatie wordt u toegestuurd.

De L.W.H.J. organiseert op zaterdag 5 april een themamiddag over humanis- me en politiek. Hieraan zullen verte- genwoordigers van de jongerenorgani- saties van politieke partijen deelne- men. Het doel is de achtergronden van politieke partijen boven water te krij- gen. We zullen dit aan de hand van o.a. abortus, euthanasie en Wet Gelijke Be- handeling proberen te krijgen. Het be- gint om 14.00 uur. Wil je komen, bel dan 020-318145 (Hans Vertegaal), dan krijg je nog informatiemateriaal toegestuurd.

Kattevoer met zuurtjes

Loop ik door of blijf ik staan? Ik heb haast, ik heb niets gezien. Ik loop door.
„Meneer! Meneer!”
Meneer? Ik ben geen meneer, ik heb haast, ik heb niets gehoord. Ik loop door.
„Meneer, kunt u mij misschien helpen?”
Jezus mens, waarom ik? Zie je dan niet dat ik haast heb?
Gehinderd door gevoel blijf ik staan en kijk in twee bange ogen van een hoogbejaarde vrouw die met haar schouder tegen de gevel van een huis staat geleund. Om haar arm bungelt een boodschappentas.
„Ik zie zo slecht meneer”, zegt ze. „Niet altijd hoor, vanmorgen kon ik alles nog zien. Vanuit mijn keukentje zag ik dat Moortje achter de kanarie aanzat. Ik was net op tijd, anders...”
„Waar mee kan ik u helpen?” vraag ik.
„U vroeg toch of ik u kon helpen?”
„Ja”, zegt ze. „Wat ging ik ook alweer doen? Waarom ben ik de deur uitgegaan?”
„Ging u misschien boodschappen doen? U heeft een boodschappentas bij u.”
„Ja, ja, ja”, zegt ze. „Boodschappen, ik moet een blikje verf hebben. Witte verf, een heel klein blikje maar. Alleen, ik zie zo slecht.”
„Zal ik even met u meelopen naar de verfwinkel?” vraag ik.
„Heel vriendelijk van u, graag ja. Ik moet namelijk...” „Een blikje witte verf hebben”, onderbreek ik haar snel, ik heb nog steeds haast.
„Ja”, zegt ze verbaasd. „Ja, hoe weet u dat? Een heel klein blikje maar.”
Ik geef haar een arm. Schuifelend langs de huizen gaan we op weg naar de verfwinkel. Ik voel me als een blinde geleide hond tegen wil en dank. Ik wijs de vrouw op de scheefgezakte stoeptegels, leid haar behoedzaam om regenplassen, ook als dat betekent dat ik er zelf dwars doorheen moet stappen en kijk voor we de straat oversteken eerst naar links, dan naar rechts en voor de zekerheid nog een keer naar links. Gelukkig is de winkel niet ver en zijn er geen klanten voor ons.
„Een klein potje witte verf”, bestel ik. Dat

blijkt niet helemaal de bedoeling. De vrouw werpt me een kwade blik toe en zegt: „U moet niet denken dat ik gek ben, ik kan zelf ook nog wel zeggen wat ik nodig heb.” Had ik nu toch maar doorgelopen, denk ik.

Als we even later weer buiten staan, vraag ik haar waar ze woont en of ik haar even thuis zal brengen. „Ach meneer”, zegt ze. „Zoudt u nog heel even met me mee willen lopen, naar de supermarkt?”

„Ik heb het erg druk”, werp ik tegen.

„Ik heb maar een paar dingen nodig”, zegt ze en haakt een arm om de mijne.

Op weg gaan we weer, naar de supermarkt.

„Houdt u het wagentje vast”, zegt ze als we in de winkel staan, „dan pak ik de boodschappen.”

Gehoorzaam duw ik het karretje voor mij uit, terwijl de vrouw op de schappen met honden- en kattevoer afstevent.

„Het gaat al een stuk beter met uw ogen”, zeg ik tegen haar. De vrouw draait zich om.

„Jongeman”, zegt ze streng, „je moet niet denken dat alle oude mensen slechte ogen hebben. Ik kan heel goed zien. Vanmorgen nog heb ik de kanarie uit de bek van Moortje gered!”

„Al goed”, mompel ik, terwijl de vrouw een stuk of tien blikken kattevoer in het karretje deponiert. Met vastberaden tred loopt ze vervolgens naar de snoepafdeling en pakt twee kilo-zakken zuurtjes uit het rek.

„Meer heb ik niet nodig”, zegt ze en loopt naar de kassa.

„En nu breng ik u naar huis”, zeg ik als ze heeft afgerekend. „Ik draag de tas wel.”

„Ja? Wilt u dat doen?” zegt ze. „Fijn! Ik houd u toch niet op, hè?”

„Hoe komt u erbij”, zeg ik en geef haar een arm. De vrouw stopt bij de plaats waar ik haar ruim een uur geleden aantrof.

„Zo, we zijn er”, zegt ze. Ze opent de deur en loopt voor mij uit de gang in. Een gitzwarte kat draait achtjes rond haar voeten.

„Ik leg de boodschappen wel even in de keuken”, zeg ik. Verbaasd staar ik naar het aanrecht, waarop een klein blikje verf staat, een rij kattevoer in blik en twee kilo-pakken zuurtjes. Ze had alle boodschappen al gedaan! Ik zet de tas op de grond en loop de kamer in. De vrouw zit in een luie stoel bij het raam en aait Moortje zachtjes over zijn vacht. Mijn oog valt op iets geels onder de tafel. Ik buk me en zie een toegetakeld kanarie-lijkje op het tapijt liggen. Ik richt me weer op.

„Mevrouw”, zeg ik.

Ze hoort me niet.

„Mevrouw!”, zeg ik iets harder. Ze schrikt op.

„Zeg, wat doe jij in mijn huis”, zegt ze. „Eruit! Anders bel ik de politie! Durf je wel, een oude alleenstaande vrouw lastigvallen! Eruit, zeg ik je.”

Voor ik het weet sta ik buiten. Waarom had ik alweer zo'n haast?